

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים | גליון מ"ט | פרשת בראשית | תשפ"ב

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

הכרזה בקול רם שיש כאן סוד גדול

וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד וַיְהִי עָרֵב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי (א, לא).

באחד המערכות היה נצרך הרה"ק רבי יואליש מסאטמאר זצ"ל לשליח מיוחד שיסע לעיר הבירה 'וואשינגטון' לסדר כמה ענינים. ורבינו מסאטמאר ז"ל ישב אז עם הגאון ר' יצחק הוטנער ז"ל ר"מ ישיבת ר' חיים בערלין (מגדולי מעריצי רבינו) וטכסו עצה את מי לשלוח לשם, ואמר הרבי מסאטמאר: "צריכים לשלוח אחד ששומר פיו ולשונו ומכסה סוד", והציעו אז שמו של עסקן אחד שכחו יפה לזה.

אמר רבינו בדרך צחות, שהעסקן הזה דומה לאחד שקידש על היין, וקודם שהתחיל לקדש הסתכל לתוך הסידור וראה שכתוב שם: "בלחש ויהי ערב ויהי בוקר ובקול רם יום הששי ויכולו" וכו',

והלה שלא ידע בדיוק פירוש הדברים התחיל לומר בקול רם ובאמירה מתוקה: "בלחש ויהי ערב ויהי בוקר ובקול רם יום הששי" וכו' דהיינו שמכרזו בקול רם שיש כאן סוד גדול...

מושיען של ישראל (ח"ב עמוד 32)

ראתה שיש קטנים ממנו ונתפייסה...

וְאֵת הַמָּאֹד הַקָּטָן לְמַשְׁלַת הַלֵּילָה וְאֵת הַכּוֹכָבִים (א, טז). וברש"י על ידי שמייעט את הלבנה הרבה צבאיה להפיש דעתה. לכאורה מה פיוס הוא זה, אפילו הרבה צבאיה, עדיין אורה פחות כנגד המאור הגדול?

ומתרצים העולם, בזה שנתן לה כוכבים במאור קטן יותר, נתפייסה, שראתה כי יש קטנים הימנה.

במשנת רש"י

סגולה נפלאה ליראת שמים

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם (א, ו). וברש"י ביום הראשון עדיין לחים היו, וקראו בשני מגערת הקדוש ברוך הוא באומרו יהי רקיע.

מטעם זה - אומר החידושי הר"ם ז"ע - יבואר הא דנקרא יראת ה' בשם יראת שמים, אע"פ שצריך לירא מה' ולא מן השמים, שהכוונה שצריך האדם לשאוף שיהיה לו יראת שמים שהיתה לשמים כשאמר להם ה' יהי רקיע וזהו "יראת שמים" ודו"ק.

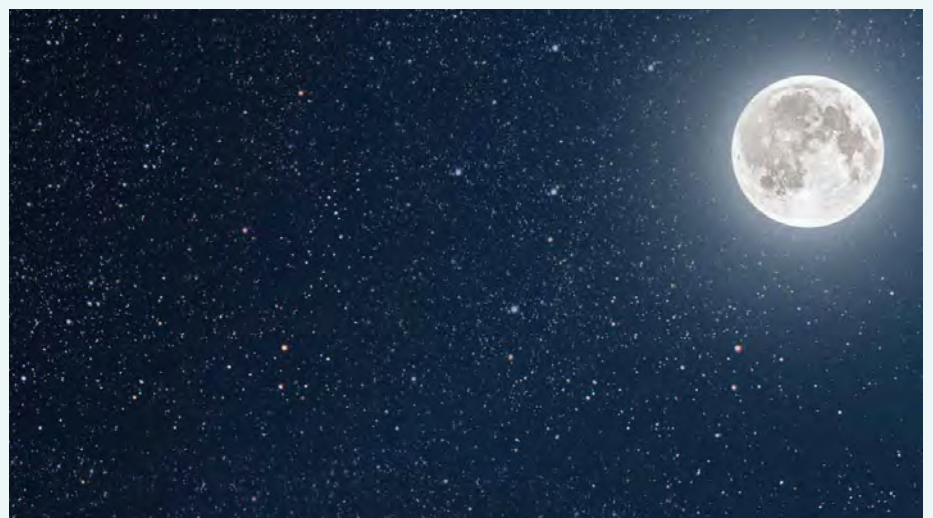
והאר"י הק' אמר שסגולה ליראת שמים להסתכל תמיד לשמים כמו דכתיב (תהלים ח) "כי אראה שמיך מעשי אצבעותיך וגו' מה אנוש כי תזכרנו".

והוסיף הרה"ק רבי עמנואל מפשעודבורז ז"ע לבאר את דבריו עפ"י דברי רש"י הנ"ל, שהשמים היו מרופפים בשעת הבריאה ונקראו ע"י גערת הקב"ה כאדם שמאיים על חבירו, וזה פירוש הסתכלות לשמים כי על ידי גערת הקב"ה וע"י הסתכלות שלו לשמים ישיג יראה הלזו וזהו "יראת שמים".

שיח שרפי קודש

התלהבות הרה"ק מזוועהיל בעת אמירת הקידוש

הרה"ק רבי משה מזוועהיל [בן הרה"ק רבי יחיאל מיכל המגיד הק' מזלאטשוב] ז"ע, היה מצניע דרכו, אך בפנימיותו

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' י"ט

עמ' ה'

פניני אביר יעקב

רפאל מבערשיד זצ"ל וראה אותם רוקדים במשך כל השבת "שבת בראשית אלע אין איינעם" [=כולנו כאחד], התפלא הגאון מלבוב, ואמר מילא אם אין עוסקים בתורה עוסקים בשירות ותשבחות, אבל לבלות כל השבת בדברים שלא נשמעו מעולם, אתמהא! השיב לו הרב מקאמינקא הלא הוא תוספות מפורש במסכת סנהדרין דף לו ע"ב ד"ה מכנף!

התוספות שם מצטטים מ"תשובת הגאונים" שמלאכי מעלה אומרים שירה בכנפיהם. ושם כנפים לאחד וכל כנף אומר שירה אחת ביום אחד מששת ימי החול, ובהגיע יום השבת אומרים המלאכים לפני המקום: רבש"ע, אין לנו עוד כנף לומר בו שירה! והקב"ה משיב להם יש לי עוד כנף אחד בארץ שאומר לפני שירה והם ישראל שנאמר (ישעי' כד, טז) "מִכְנַף הָאָרֶץ זְמֵרָת שְׁמִיעָנוּ", ואז נעשים המלאכים טפלים לישראל ואומרים שירה עמהם.

והנה הרי אמרו חז"ל (בר"ר א, ד) שהמלאכים נבראו ביום השני, ורק אז התחילו לומר שירה, נמצא שבשבת בראשית נותרה להם עוד כנף לומר בה שירה ולא הוצרכו להיות טפלים לישראל אלא היו שווים עמהם, ומכאן המקור לשירה זו של שבת בראשית כולנו כאחד... (אמרי פנחס השלם – נספחים, עמ' תקט"ז)

שנכנסו לחנותי, אני בעת שנכנסו חשבותי על הקידוש"...
צדיק יסוד עולם (ח"א עמוד 5)

"שבת בראשית אלע אין איינעם" [=כולנו כאחד]

מסופר, פעם אחת ישב הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זצ"ל אצל הגאון בעל הישועות יעקב מלבוב זצ"ל, נכנס אצלם איש אחד וסיפר בבדיחות הדעת כי לאחרונה הכיר מנהג חדש בין חסידים. נזדמן לו לשבות בשבת-בראשית בין חסידי הרה"ק רבי

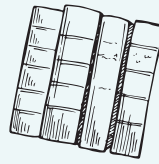
היה כל כולו שלהבת אש קודש. רק בשבת קודש בעת הקידוש היתה פורצת בהתלהבות יתירה אותה לבת אש אצורה ומכוסה. מסופר שבשכנותו גר יהודי ליטאי עוסק בתורה כל ימי השבוע, והיה מתמיה על הקידוש של אותו אברך שכולו התלהבות ודבקות.

כידוע, לא אבה רבי משה לקבל עליו שורה, והשתדל להתפרנס מיגיע בפיו ופתח חנות-מכולת, והיה אותו שכן מתמיה, הכיצד הוא שיושב כל השבוע באהלה של תורה, ובכל זאת אינו מתלהב כלל בקידוש, ומנין לאברך צעיר חנווני אותה התלהבות של שבת, ושמא אין זה אלא בחיצוניות.

החליט אותו יהודי שבערב שבת יקדיש את כולו לתורה ועבודה, בעוד שכנו רבי משה עומד בחנותו. והנה ראה אותו שכן שערל וערלית נכנסים לחנותו של רבי משה בעוד שהוא עוסק בתורה ועבודה. כשקידש היום, ניגש השכן לקדש על הכוס אחר הכנה רבה, אך גם הפעם לא זכה להתלהבות שלה ציפה, משא"כ מביתו של רבי משה נשמע קידוש בהתלהבות כמדי שבת.

ניגש אותו שכן לרבי משה ושאלו הכיצד? אני שאני לומד כל היום איני זוכה להתלהבות בקידוש, וכבודו שעוסק במסחר עם ערלים, זוכה להתלהבות מידי שבת. ענהו רבי משה: "ההבדל הוא שאתה בעת הקידוש חשבת על הערל והערלית

סוף סוף אחרי עמידה ממושכת, נעצר לידנו נהג שנוסע למנהטן. על לוחית הרישוי היה רשום שמו של הנהג - דרברמדיקר. הודיתי לנהג על כך שהסכים להעלות אותי ושאלתי: "הרי אתה יהודי, נכון?" זה היה ברור לי לפי שם המשפחה. "אני רואה שהשם שלך דרברמדיקר, אז אתה נכד של הקדושת לוי, הרה"ק מברדיטשוב, זכותו תגן עלינו". "כן, כן" ענה הנהג תוך כדי נסיעה, "סבא שלי אמר לי שאנחנו צאצאים של רבי גדול וקדוש".

רחמי נכמרו על הנהג. כזה יהודי, וככה הוא נראה? שאלתי אותו: "אתה שומר יהדות? מניח תפילין?" "לא. מה אתה רוצה ממני? שם ברוסיה הקומוניסטים לא הרשו כלום, אפילו ברית מילה לא עשו לי". "אבל פה לא רוסיה", ניסיתי לומר, "כאן אתה יכול לעשות ברית מילה". "אני מפחד" טען הנהג, "זה לא פשוט, ואני חושש מזה. בגיל שלי לא עושים ברית". הנהג ממשיך לשפוף את ליבו, "וסתם כך, אני לא מחפש צרות, די לי עם הצרות שכבר יש לי, אין לי ילדים".

מספר הגאון החסיד ר' לייבל סטעמפל שליט"א מלונדון: לפני שלושים שנה נסעתי לדודי, הרה"ק אדמו"ר רבי שלמה מבאבוב זי"ע, לשמחת תורה. זה היה מנהגי בכל שנה, לנסוע בחול מועד ולעשות את שמיני עצרת בבאבוב שבמנהטן.

הייתי אז צעיר יחסית וכוחי במותני, הקפדתי שלא לטעום מאומה מחוץ לסוכה. הנהגה זאת אינה להלכה, שכן הולכי דרכים פטורים מן הסוכה. מלבד זאת, הטיסה עצמה אורכת כאחת עשרה שעות, הוסיפו לזה שעת נסיעה מהבית עד לשדה התעופה ומשדה התעופה לבית, והרי אלו שלוש עשרה שעות של צום, ואין לצום בחול המועד. בכל זאת עשיתי כך, פשוט לא הייתי מסוגל להכניס לפי דבר מאכל ללא סוכה לראשי.

לא טעמתי דבר מחוץ לסוכה, ועל כן ניתן להבין כיצד הרגשתי כאשר המטוס נחת בניו יורק. בלוד בארץ הקודש יש סוכה כשרה בשדה התעופה וכל מי שרוצה יכול להיכנס לשבת ולטעום משהו, אבל בניו יורק מי יעמיד סוכה לכבוד? בלוד גם קל יותר לעצור מונית ולנסוע, בניו יורק זה הרבה יותר קשה.

כיון שידעתי שאצטרך סוכה בהקדם כדי לטעום משהו, ביקשתי מאחת משתי בנותי שגרות באמריקה שתראה להזמין לי מונית עוד לפני שאני אנחת, כך שברגע שאצא מהטרמינל אוכל להיכנס למונית ולנסוע אל ביתה - אל הסוכה.

הבת עשתה כמצוותי, אך נהג המונית התבלבל והוא נתקע בשדרת הוואי. היה צורך במונית אחרת, וזה לא היה פשוט כלל. ניסינו לעצור מונית, והנהג שואל: "לאן?" "למנהטן", אני עונה לו. "אני לבורו פארק" ענה הנהג. כך עברו נהגים בזה אחר קדושת היהודי קדושת היהודי זה, מי שהוואיל בטובו לעצור לנו נסע לבורו פארק, כמו אין אנשים במנהטן, ואני אנה אני בא? מה עושה יהודי במצב כזה, בפרט בימים כאלו של סוכות - חג האמונה, כמובן

אומר "גם זו לטובה", "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד", הקב"ה ודאי רוצה משהו שמימי בעת כזאת.

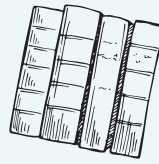
סוף סוף אחרי עמידה ממושכת, נעצר לידנו נהג שנוסע למנהטן. על לוחית הרישוי היה רשום שמו של הנהג - דרברמדיקר. הודיתי לנהג על כך שהסכים להעלות אותי ושאלתי: "הרי אתה יהודי, נכון?" זה היה ברור לי לפי שם המשפחה. "אני רואה שהשם שלך דרברמדיקר, אז אתה נכד של הקדושת לוי, הרה"ק מברדיטשוב, זכותו תגן עלינו". "כן, כן" ענה הנהג תוך כדי נסיעה, "סבא שלי אמר לי שאנחנו צאצאים של רבי גדול וקדוש".

רחמי נכמרו על הנהג. כזה ייחוס, וככה הוא נראה? שאלתי אותו: "אתה שומר יהדות? מניח תפילין?" "לא. מה אתה רוצה ממני? שם ברוסיה הקומוניסטים לא הרשו כלום, אפילו ברית מילה לא עשו לי". "אבל פה לא רוסיה", ניסיתי לומר, "כאן אתה יכול לעשות ברית מילה". "אני מפחד" טען הנהג, "זה לא פשוט, ואני חושש מזה. בגיל שלי לא עושים ברית". הנהג ממשיך לשפוף את ליבו, "וסתם כך, אני לא מחפש צרות, די לי עם הצרות שכבר יש לי, אין לי ילדים".

ראיתי שכואב לו, "זה בדיוק העניין, אתה נכד של כזה צדיק עליון וקדוש, שממשים שומרים על שושלת הדורות שלו, צאצא של הקדושת לוי, איך יתכן שלא יעבור ברית מילה? אתה חייב לעשות ברית". אמרתי לו בתוקף: "אם תעשה ברית, בעזרת ה' תתברך בילדים". הנהג לא רצה להמשיך לדבר על כך, אבל אני כבר הבנתי למה הקב"ה סידר ששום מונית לא תעצור לי, אלא רק הדרברמדיקר הזה. "תן לי את הפרטים שלך", ביקשתי, והוא הסכים. הוא נתן לי כתובת ומספר טלפון, שמרתי אותם היטב. ברוך השם הגענו לביתה של בתי. בירכתי בכל לב "לישב בסוכה", אכלתי ושבעתי וחיפשתי רעיון מה לעשות כדי לגרום לנהג לעבור ברית מילה.

החלטתי לקשר אותו עם ליובאוויטש, שם יודעים להתעסק עם יהודים שהגיעו מרוסיה ויש להם ניסיון בברית מילה בגיל מאוחר. יצרתי קשר עם חסיד לובאוויטש וביקשתי בכל לב שיראו

של עסקה זו שייך לו בלבד. אולם חבירו השותף השני טוען לעומתו, שבהיות כל העסקה מבוצעת מכוחו של בית העסק המשותף ובסמכותו, הרי הריוח שייך לשני השותפים גם יחד, ככל שאר העסקאות. ניתן אולי לתגמל את השותף על הוספת שעות העבודה, אבל הריוח הכללי שייך לכלל בית העסק, ועל שניהם להתחלק בו בשווה.

בהיות שניהם ידאי השם המתנהגים בכל דבר כדת של תורה ועל פי הוראת השולחן ערוך והפוסקים, החליטו גם הפעם לשאול בדעת תורה.

כשהגיע השליש אל רבי משה העיז פניו בחוצפה גדולה, ודיבר כנגדו בדברים מבוזים ומשפילים, ואף צעק עליו בחרצונות לשונו הקשה. – אך רבי משה הצדיק, הידוע ומפורסם בגודל ענוותנותו, שתק והבליג כדרכו, לצעקותיו ולחוצפתו הקשה לא התייחס כלל... רק הסביר בהשקט ובשלווה את נימוקי פסקו, וציין בפניו את המדאי מקומות בדברי הפוסקים, מנין שאב והעלה אותו פסק

השליש אפוא את ממון הריוח של אותה עסקה ביד שלישי נאמן, ועלו ובאו אל לשכת הגזית של לפוסק הדור מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, כדי שיפסוק עם מי הצדק בדין תורה מסובך זה.

לאחר שישב הגאון ושמע יפה את שני הצדדים ובירר היטב אותה הלכה לעומקה, הוציא את פסקו בבירור, שהכסף שייך אכן לשני השותפים בשווה, ועליהם להתחלק בו ככל שאר העסקאות, והם אכן סברו וקבלו.

ברם משניגשו אל השליש לקבל את כספם בחזרה, התפלאו לנוכח סירובו המוחלט להשיב את הממון, הוא טען בלהט שברור אצלו שהכסף שייך רק לאותו שותף שביצעו בשעותיו הפרטיות, ואין עסק זה נזקף לחשבון השותפות.

גם לאחר שסיפרו לפניו שכבר התדיינו בענין בבית דינו של רבי משה והוא שפסק על סדר החלוקה, התעקש אותו שלישי וטען שברור לו שיש כאן טעות. והיות שהמדובר היה בסכום גדול מאוד, החליט לעלות בעצמו אל ביתו של רבי משה.

כשהגיע השליש אל רבי משה העיז פניו בחוצפה גדולה, ודיבר כנגדו בדברים מבוזים ומשפילים, ואף צעק עליו בחרצונות לשונו הקשה. – אך רבי משה הצדיק, הידוע ומפורסם בגודל ענוותנותו, שתק והבליג כדרכו, לצעקותיו ולחוצפתו הקשה לא התייחס כלל... רק הסביר בהשקט ובשלווה את נימוקי פסקו, וציין בפניו את המדאי מקומות בדברי הפוסקים, מנין שאב והעלה אותו פסק.

השליש שעדיין היה נתון בכעסו הגדול, אמר שאין בכוחו לעיין בדבר כעת, וברצונו וברצונו להעמיק בסוגיא זו בביתו. רשם לו אפוא רבי משה את המדאי מקומות של דין זה, וסיכם בכמה שורות את הנימוקים שהביאוהו לאותו פסק, ושילח את האיש לנפשו.

ישב השליש על מדוכת הסוגיא כמה ימים, הכניס עצמו כל כולו בנבכי דין תורה זה, למד בעיון הדק היטב את כל המדאי מקומות

לשכנע את הנהג לעבוד ברית. "זה חייב לקרות", אמרתי לו, "הוא נכד של הקדושת לוי מברדיטשוב". ואכן קירבו את הנהג, דיברו איתו והתעניינו בו, והוא מצידו עשה צעדים משמעותיים והתחיל לשמור מצוות, אבל לגבי ברית מילה היו צריכים לעבוד קשה כדי לשכנע אותו. לבסוף, אחרי קרוב לשנה, הוא הסכים להיכנס בבריתו של אברהם אבינו.

בשלב הזה היה צריך לדאוג לחדר ניתוח בבית חולים, ובסופה של פרוצדורה התפנה יום אחד בשלהי חודש תשרי.

לפני חג הסוכות קיבלתי טלפון שאני מוזמן להיות הסנדק בברית של הנהג, הנכד של הקדושת לוי. "אתה בוודאי תהיה כאן, כמה ימים אחרי סוכות", אמרו לי.

"חשבנו שכיון שבזכותך בכלל הגיע היהודי לברית, מן הראוי לכבד אותך".

התקבדתי ושאלתי: "באיזה יום הברית?" "יומיים אחרי החג". יומיים... זה בכ"ה בתשרי, יום ההילולא של בעל הקדושת לוי. מר דרברמדיקר נכנס בבריתו של אברהם אבינו בכ"ה בתשרי, והנה אחרי שנים שהיה נשוי ללא ילדים, התברך בבן באותה שנה.

עין בעין ראינו איך זכותו של הסבא הקדוש חופפת על היהודי היקר הזה. הבן כבר נכנס לברית בהיותו בן שמונה ימים, ויקרא שמו בישראל לוי יצחק.

(ספר אמונה שלימה להרב נקר)

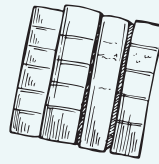
בני הבית שזכרו היטב את צעקותיו וחוצפתו הנוראה כשהעיז את פניו כנגד הרב בטענות וביזיונות קשות, ניגשו אל הרב ושאלוהו בפליאה רבתי, האם למחוצץ נורא שכזה מגיע כתב קבלה? וכיצד קבלו הרב כך בסבר פנים יפות, ולא גידשו תיכף מן הבית כלעומת שבא?

ענה להם הגד"מ פיינשטיין בתום לבבו, איך פארשטיי איך ניט! [אינני מבין אתכם], הרי מאז אותו מקרה עבר עלינו היום הקדוש של יום הכיפורים, שבו מוזהלים ישראל על כל העניינים שבין אדם לחבירו, גם לאיש זה מחלתי ביום הכיפורים בלב שלם על כל מה שפעל ועשה כנגדי! ואם כן הרי כל זה כבר מוחזק לגמרי, כמי שלא היה מעולם! ומהשתא שפיר ראוי הוא אותו גברא להודמנא, על פי בקיאותו היפה בהלכות השחיטה...

בשדרת העסקים של מנהטן הגדולה, התעורר סכסוך קטן בין שני סוחרים יהודים. – מדובר בשני יהודים יראים ושלמים, חברים טובים עוד מספסל הלימודים המשותף בישיבה. שלאחר כמה שנים מנישואיהם בהם שקדו בלימודי הישיבה הק' פתחו בית עסק גדול משותף לשניהם, כששניהם מנהלים את העסק על מי מנוחות, לרווחת כל הצדדים.

– אך לאחרונה ביצע אחד השותפים עסקת ענק מחוץ לשעות העבודה שבמשרד, ומשהצליחה אותה עסקה וגרפה הון רב טען אותו שותף שהיות וביצע את העסקה מחוץ לשעות העבודה, הרי כל הריוח

אם כך, החמיצו פניו של ראש הישיבה, מצטער אני מאוד, אבל את התרומה הזו אני יכול לקחת בשום אופן! אי אפשר לבנות ישיבה קדושה, היכל ומשכן לתורה ולשכינה הקדושה, מכסף שחיללו עבורו את השבת!

ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו (ב, ג).

סיפר הגאון רבי דוד אויערבאך זצ"ל, אחי הגאון מרן רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, ראש ישיבת שער השמים. שפעם הגיע יהודי אחד מגדולי העשירים באנגליה, לביקור במעונו של הגה"צ רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר.

באותם ימים לפני כשבעים שנה, שכנה ישיבת מיר 'בבתי מילנר', בטרם היתה ישיבה גדולה כל כך כפי שהיא כיום.

האורח נכנס אל היכל הישיבה, והתהלך בה לאורכה ולרחבה, כשכולו מלא התפעלות והתרגשות לנוכח התלמידים היושבים כל כולם ספונים בעולמה של תורה בלבד.

עם סיום הביקור באולם הישיבה, ביקש הנגיד להיכנס אל משרדי הישיבה, שם הוציא מארנקו פנקס שיקים מהודר, ושרבט בו על אתר סכום אגדי של חמשת אלפים לירות שטרלינג! טבין ותקילין, שהיה באותם זמנים הון עצום, כדי שבממון זה יוכלו לרכוש בנין גדול רחב ידיים בשביל הישיבה הקדושה.

כשנטל ראש הישיבה הצדיק את הצ'ק לידו, וראה את הסכום העצום הנקוב בו, הודה בפה מלא לגדיב הנכבד. אך אמר שבטרם יקבל ממנו את התרומה, מוכרח הוא לשאול שאלה אחת חשובה ביותר. - בבקשה! נענה הגביר ברוב חשיבות.

אמור נא, שאל הראש ישיבה, האם הנך שומר שבת? האם נשמרת השבת בכל מפעלי הענק שבבעלותכם? לא! ענה האיש בנחרצות, אבי ז"ל היה אכן שומר שבת, אבל אני כבר לא שומר על השבת!

אם כך, החמיצו פניו של ראש הישיבה, מצטער אני מאוד, אבל את התרומה הזו אני יכול לקחת בשום אופן! אי אפשר לבנות ישיבה קדושה, היכל ומשכן לתורה ולשכינה הקדושה, מכסף שחיללו עבורו את השבת!

הגדיב קם תיכף ממקומו ועזב את המקום בבושת פנים! כשבקושי מלמל ברכת שלום בשפה רפה.

והנה חלפה תקופה קצרה, וביום אחד חזר אותו עשיר נכבד לביקור נוסף בהיכל הישיבה הקדושה, אך הפעם הצטרפו עמו לביקור גם שני אחיו, שהיו אף הם מאילי ההון של אנגליה.

ולאחר שהתקבלו בסבר פנים יפות, וערכו את הסיוור המרגש בהיכל הישיבה, התיישבו כולם יחדיו במשרד, שם סיפר העשיר, שבביקורו הקודם בישיבה, לאחר שסירב הרב לקבל ממנו את תרומתו מחמת חילול השבת, סערה רוחו מאוד.

וכשחזר לביתו באנגליה עשתונותיו נבוכו, בראותו לאיזה שפל המצב הגיע, שאין רוצים לקבל את תרומותיו לצדקה, מחמת חילול השבת, ולפיכך החליט להטיב את דרכו, ולהתחיל לשמור את השבת בכל לב. ובהיותו שותף בעסקים עם שני אחיו, הלך ודיבר על לבם הרבה, וסיפר לפניהם על סירובו של הראש ישיבה לקבל תרומה של מחללי שבת, והפציר בהם מאוד לחזור בתשובה, ולהתחיל לשמור את השבת. ואכן נענו לו אחיו, והחלו שלושתם יחדיו בשמירת השבת קודש, וזה כבר תקופה ארוכה שמשמרים את השבת הן בבתיהם

שרשם לו הגאון, העמיק בכל הצדדים והסברות. עד שלבסוף נוכח במסקנתו שאכן צודק רבי משה בפסקו, ורק הוא טעה בגדול!

לאחר כמה ימים התקשר השליש אל רבי משה ואמר בקצרה שאכן למד את כל אותה סוגיא, ומודה הוא שהצדק עם פסקו של רבי משה, ונתן להם את כל כספם שיתחלקו בו ביניהם בשותפות, כדת של תורה. חלפו כמה חודשים, והנה בתחילת החורף לאחר חודש תשרי, הגיע אותו השליש שוב אל ביתו של רבי משה, והפעם בענין אחר לגמרי.

הוא סיפר שבחודשים האחרונים מתקשה הוא מאוד בענין הפרנסה, והנה הציעו לפניו משרת שו"ב [שו"חט ובודק] במשחטה גדולה באחת הערים הרחוקות שבארצות הברית, אבל הם מתנים את קבלתו בכך שיביא 'המלצה' מן הגאון רבי משה פיינשטיין דווקא! - לפיכך בא עתה להיבחן אצל הרב הלכות שחיטה, וכדי לקבל מידו הורמנא להימנות כשו"חט ובודק כשר וישר.

רבי משה קבלו בסבר פנים יפות, לא הזכיר ולא כלום מאותו מקרה מביש שהתרחש אך לפני חדשים ספורים בלבד... אף לא ברמז כל דהו, רק בחן אותו היטב בכל הלכות שחיטה לאורכם ולרוחכם, כדרך שהיה נוהג לבחון את שאר השוחטים, ומשמצאו בקי כראוי בהלכות שחיטה כתב לו המלצה לבבית, 'כתב קבלה' משובח, שאכן ראוי ומוכן הוא לאותה אצטלה, והאיש יצא לביתו ולעבודתו שמח וטוב לב.

בני הבית שזכרו היטב את צעקותיו וחוצפתו הנוראה כשהעז את פניו כנגד הרב בטענות וביזיונות קשות, ניגשו אל הרב ושאלוהו בפליאה רבת, האם למחוצף נורא שכזה מגיע כתב קבלה? וכיצד קבלו הרב כך בסבר פנים יפות, ולא גירשו תיכף מן הבית כלעומת שבא?

ענה להם רבי משה בתום לבבו, איך פארשטיי איך ניט! [אינני מבין אתכם], הרי מאז אותו מקרה עבר עלינו היום הקדוש של יום הכיפורים, שבו מוחלים ישראל על כל העניינים שבין אדם לחבירו, גם לאיש זה מחלתי ביום הכיפורים בלב שלם על כל מה שפעל ועשה כנגדי! ואם כן הרי כל זה כבר מחוק לגמרי, כמי שלא היה מעולם! ומהשתא שפיר ראוי הוא אותו גברא להורמנא, על פי בקיאותו היפה בהלכות השחיטה.

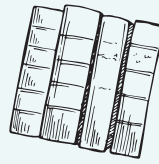
ואף אנו נלמד מכאן להוציא הלכה מתוך מעשה, בעמדנו עתה אחר עבור יום הכיפורים, ופותחים דף חדש של שנה חדשה ומחודשת, למחוק מלבבנו כל קנאה ושנאה ח"ו, ולא לגרור עמנו 'גרורות' ישנות של טינה ותרעומת ודומיהם משנים קדמוניות... כי אם בלב נקי וזך לצאת אל השנה החדשה בדף נקי ולבן, כאיש אחד בלב אחד!

גליון טיב הקהילה

כשנטל ראש הישיבה הצדיק את הצ'ק לידו, וראה את הסכום העצום הנקוב בו, הודה בפה מלא לגדיב הנכבד. אך אמר שבטרם יקבל ממנו את התרומה, מוכרח הוא לשאול שאלה אחת חשובה ביותר. - בבקשה! נענה הגביר ברוב חשיבות.

אמור נא, שאל הראש ישיבה, האם הנך שומר שבת? האם נשמרת השבת בכל מפעלי הענק שבבעלותכם? לא! ענה האיש בנחרצות, אבי ז"ל היה אכן שומר שבת, אבל אני כבר לא שומר על השבת!

סיפורי צדיקים

מעשיות ולקחים מאלפים מצדיקי הדורות

ומצד שני מלאים השתוממות והתפעלות על שנערים אלה שעומדים על סף המוות יכולים עוד למצוא עוז וגבורה בנפשם לצאת בריקודים ושירות ותשבחות.

קצפו של מפקד הס"ס המנוול עברה על כל גדותיו בשמעו את התשובה של הנערים על שאלתו "לשמחה מה זו עושה", ומה סיבת הריקודים והזמרה בשעה גורלית זו. כי תשובת הנערים היתה: "הלא בין כה וכה אנו הולכים להשמדה סופית בכל רגע. זאת גופא סיבת עליזותנו - היות ששמחים אנחנו להסתלק מעולם שפל ובזוי זה, שכלבים שכמותכם המה המנהלים והקובעים בו את חוקיו והליכותיו לבני אדם הנמצאים בו. אם ישנה רק אפשרות להיפטר ממנוולים ארורים כמותכם, זאת היא השמחה והחדוה העליונה עבורנו. ועוד סיבה ישנה לששון לבנו, כי עומדים אנו עוד מעט להתראות יחד עם הורינו ובני משפחותינו אשר רצחתם בשפלות ועינויים לא אנושיים. ובזה יאופשר לנו להתאחד שוב עם משפחותינו".

הקצין הנאצי הסאדיסט התמלא כעס עד להתפקע, וצעק לעומתם: "אני אלמדכם לקח, ואפר את מחשבתכם הזאת - להרוג אתכם בפעם אחת באופן מהיר. אאריך את תקופת גסיסתכם ככל האפשר, ואעביר אתכם למקום מיוחד, שבו יטפלו בכם באופן מיוחד בכל מיני עינויים וייסורים נוראים. וחתיות חתיות יחתכו מגופכם החי עד שנשמתכם תצא מכם לאט לאט מתוך סבל בלתי אנושי".

והרבה מאלו

הבחורים שנעשה

להם נס הזה, נשאר

בחיים אחר המלחמה,

והעמידו דורות

ישרים מבורכים,

והחליפו מכתבים עם

הרב מיזליש זצ"ל...

הנערים לא שעו לדבריו ולצווחותיו, והמשיכו בשירם וריקודיהם ברוב התלהבות ודביקות אינסופית, וצחקו בפניו עד שהיה נראה בעיניו שעושים ליצנות ממנו, ואינם יראים ממנו ומדיבוריו. ומתוך כעס גדול, העמיד הרקידה שלהם, והובילם לחוץ מבית המוקד חזרה לתוך המחנה, והכניס אותם לבלוק מסוגר עד שיסדר להם העינויים קשים כאשר אמר.

אך בעזרת השי"ת נתהווה להם נס גדול. כי ביום מחרת בהשכמת הבוקר היה מוכן טרנספורט גדול מכמה מאות אנשים ליסע משם למקומות עבודה שונים בגרמניה. ועלתה בידם חיש מהר שרובא דרובא מהחמישים נכנסו בתוך הטרנספורט, השיירא החדשה, ויצאו מתוך מחנה אושוויץ ונשלחו למקומות עבודה שונים במדינה. והמעט מזעיר שנשארו עוד באושוויץ נתערבו בבלוקים שלא יהיו ניכרים. ובאופן הזה, ניצלו כל החמישים נערים ממות לחיים והיה לנס ופלא בכל המחנה.

[בספר הנ"ל בהערה הוסיף בנו של הרב מיזליש זצ"ל: "והרבה מאלו הבחורים שנעשה להם נס הזה, נשארו בחיים אחר המלחמה, והעמידו דורות ישרים מבורכים, והחליפו מכתבים עם כ"ת אאמ"ר המחבר זצ"ל".]

כשהולדה קיבלה את הכסף ירדה ממיטתה והלכה אל אימה, העירה אותה משנתה והציגה לפניו את הכסף. צווחת השתאות נמלטה מפי האם. לא מהמשלוח הכסף.

והן בעסקיהם. - והנה שבו עתה שוב כדי להתרים לשיבה הקדושה תרומה של כסף כשר, שאין מחללים עליו את השבת!

וכך הוציאו שלושת האחים כל אחד מהם את פנקס השיקים מכיסם, וכתבו כל אחד מהם שיק. על סך של חמשת אלפים לירות שטרלינג טבין ותקילין.

וכך נמצא שבזכות ברכת השבת קודש הוכפלה התרומה פי שלושה, שהגיעה עתה לסכום של חמשה עשר אלפים ל"ש!!! ובאותו סכום אדיר נבנה רוב בנין הישיבה הגדול, שבשכונת 'בית ישראל', המתנוסס לתפארה כמבצר התורה הגדול עד היום הזה!

טיב הקהילה (להגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א; בפרשתינו)

קצפו של מפקד הס"ס המנוול עברה על כל גדותיו בשמעו את התשובה של הנערים על שאלתו "לשמחה מה זו עושה", ומה סיבת הריקודים והזמרה בשעה גורלית זו. כי תשובת הנערים היתה: "הלא בין כה וכה אנו הולכים להשמדה סופית בכל רגע. זאת גופא סיבת עליזותנו - היות ששמחים אנחנו להסתלק מעולם שפל ובזוי זה, שכלבים שכמותכם המה המנהלים והקובעים בו את חוקיו והליכותיו לבני אדם הנמצאים בו. אם ישנה רק אפשרות להיפטר ממנוולים ארורים כמותכם, זאת היא השמחה והחדוה העליונה עבורנו.

ועוד סיבה ישנה לששון לבנו, כי עומדים אנו עוד מעט להתראות יחד עם הורינו ובני משפחותינו אשר רצחתם בשפלות ועינויים לא אנושיים. ובזה יאופשר לנו להתאחד שוב עם משפחותינו".

בספרו מקדשי השם (שער מחמדים עמ' טז) מביא הגאון רבי צבי הירש מיזליש זצ"ל מגדולי רבני הונגריה ומניצולי מחנה אושוויץ את הסיפור הבא:

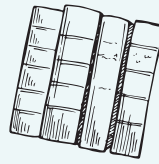
עובדא נוראה העולה על כולם אספר לדורות, ועובדא דהוי כן הוי: בליל שמחת תורה, הובילו הרוצחים לבית המוקד לערך חמישים בחורים צעירים הנותרים עוד בהמחנה. וכאשר באו לתוך בית המוקד, אמרו להם הרוצחים שירחצו את עצמם להיות נקי וטהור, כי כן היה דרכם לומר לכל הקדושים שנשמדו בתגורי הגז הללו. וזה היה רק מסוה ואמצעי פיתוי זעיר לרמות את הבאים לבית התופת הלז, כאילו הם עומדים להשתלח לחירות אחרי כן.

אמנם הילדים הללו שידעו בבחירות מה צפוי להם בעוד איזה רגעים אחדים לכן, התגברו במסירות נפש עליונה על מצב רוחם ועל המציאות העגומה שבה המה נמצאים. וענה אחד ואמר: "חברים יקרים! עכשיו הרי שמחת תורה! אמת שאין לנו ספר תורה לרקוד עמו, אבל הרי הרבש"ע נמצא כאן אתנו. באו נרקוד אתו, לפני שנישרף!"

ותיכף התלכדו כולם יחדיו במעגל ריקודים, והיו מזמרים הפסוקים "אשרינו מה טוב חלקנו, ומה נעים גורלנו", וגם "וטהר לבנו לעבדך באמת" בניגונים הידועים. והקולות של שירה וזמרה היתה בוקעת מתוך חדרי בית המוקד. והתלהבות הנערים בשירם וזמנם עברו כל גבול.

והנה, השומרים הנאצים שעמדו בחדר החיצונה, מוכן לפתוח עליהם הגאז, בשמעם את הקול זמרה נכנסו פנימה בכעס ורוגזה מצד אחד,

סיפורי צדיקים

מעשיות ולקחים מאלפים מצדיקי הדורות

הנפתח כדי סדק צר. זוג עיניים קטנות של ילדה הציצו בעדו. הרבי הושיט לעבר הילדה את הכסף. "אביכם שלח את המטבעות האלה", אמר בנעימות, "שתהיי בריאה!". הילדה הושיטה יד ולקחה את הכסף, החלון נסגר, והצדיק המשיך בדרכו.

כשהילדה קיבלה את הכסף ירדה ממיטתה והלכה אל אימה, העירה אותה משנתה והציגה לפניו את הכסף. צווחת השתאות נמלטה מפי האם. לא מהמשלוח הכספי. באותו רגע המטבעות לא היו חשובים כלל. היה עליה לצבוט את עצמה כדי להשתכנע שאין זה חלום: בתה המשותקת הולכת על רגליה!

עד מהרה נייעורו כל בני הבית לחזות בפלא, והשמחה הייתה גדולה. מילדותה אובחנה כבעלת מגבלה חמורה שמנעה ממנה לעמוד על רגליה. כדי להקל עליה הגבירה הוריה את מיטתה לגובה החלון, כדי שתוכל לראות את הרחוב ולהפיג את שעמומה.

"איך הצלחת?", שאלה האם, לאחר שהתאוששה קצת מתדהמתה. "לא יודעת", השיבה הילדה בתמימות. "האיש שהביא את הכסף בידך אותי שאהיה בריאה, ובאותו רגע הרגשתי שאני יכולה לעמוד על רגלי וללכת!".

השמועה הנרעשת נפוצה כאש ברחובות וודיסלב. הילדה הקטנה הלכה ברחוב כאחד האדם, והכול צפו בפלא בהשתאות. היחיד שלא ידע על דבר הנס המופלא היה אביה, 'המגיד', שהיה בעיצומו של מסע הנדודים.

רק בשלהי אלול, בתום העונה מלאת הביקוש לדרשותיו, שב לביתו, וכעת היה תורו להיחשף למופת המופלא. "איך קרה הדבר?", נזעק בהתרגשות בני הבית סיפורו בהתלהבות על אליהו הנביא שפקד את ביתם באישון ליל והעניק את הברכה והישועה. "האם אליהו הנביא נתן עוד משהו מלבד ברכה?", שאל האב. "כן", מיהרה הילדה להשיב, "הוא העביר לי שלושה רובלים בעבור אימא!".

ה'מגיד' נאלם דום. רגעים ארוכים עמד נרעש ומשתומם. "לא אליהו הנביא הושיע אותך, בתי, אלא הצדיק רבי דוד מללוב. סברתי שאך טובה אחת גמל עמי, והתברר כי הביא מזור למחלתך!".

מוקף טבעת מתהדקת של חסידים, שהתעבתה מרגע לרגע, הוסיף ה'מגיד' לחלוק את סיפורו המרעיש באוזני תלמידי ה'חזוה'. "הנס הזה לא נתן לי מנוח. אכן, לא חונכתי על ברכי החסידות, אך מפלא כזה אי-אפשר להתעלם.

"הלכתי שוב לללוב, והפעם לא כ'מגיד' אלא כחסיד הבא אל רבו. ואולם רבי דוד הורה לי לבוא לכאן, לחצר מורו ורבו, ה'חזוה'".

למחרת השבת נכנס ה'מגיד' אל ה'חזוה' ונעשה תלמידו המושבע. לימים נודע רבי צבי-הירש כמחבר הספר 'עשרה למאה', ובנו הוא הצדיק הנודע רבי שמחה-בונם מפרשיסחה, שהאיר את שמי החסידות. (על-פי 'זכותא דאברהם' הובא בגל ש"ה)

באותו רגע המטבעות לא היו חשובים כלל. היה עליה לצבוט את עצמה כדי להשתכנע שאין זה חלום: בתה המשותקת הולכת על רגליה!

עד מהרה נייעורו כל בני הבית לחזות בפלא, והשמחה הייתה גדולה. מילדותה אובחנה כבעלת מגבלה חמורה שמנעה ממנה לעמוד על רגליה. כדי להקל עליה הגבירה הוריה את מיטתה לגובה החלון, כדי שתוכל לראות את הרחוב ולהפיג את שעמומה.

"איך הצלחת?", שאלה האם, לאחר שהתאוששה קצת מתדהמתה. "לא יודעת", השיבה הילדה בתמימות. "האיש שהביא את הכסף בידך אותי שאהיה בריאה, ובאותו רגע הרגשתי שאני יכולה לעמוד על רגלי וללכת!".

השמועה הנרעשת נפוצה כאש ברחובות וודיסלב. הילדה הקטנה הלכה ברחוב כאחד האדם, והכול צפו בפלא בהשתאות. היחיד שלא ידע על דבר הנס המופלא היה אביה, 'המגיד', שהיה בעיצומו של מסע הנדודים.

בשבת בראשית עדיין שרתה אווירת החגים בחצר ה'חזוה' בלובלין. החסידים ביקשו לנצל כל רגע של שהייה במחיצת הצדיק, כדי לעכב את הירידה מהפסגות שאליהן הגביהו עוף בחודש תשרי אל שגרת החולין.

לבית המדרש נכנס יהודי, שחזונו העידה עליו כי אין הוא נמנה עם החסידים. עד מהרה התבררה זהותו. זה היה רבי צבי-הירש בגינדרט, ובכינויו המוכר – 'המגיד מוואדיסלב'. הוא היה דרשן נודד, שעבר ממקום למקום והשמיע דרשות מעוררות לב. תמורת זאת קיבל פרוטות מעטות ושיגר אותן לבני משפחתו.

דבר בואו ללובלין סיקרן את פרחי החסידים, ואלה התכנסו סביבו. "באתי להיות חסיד!", הצהיר בפתח דבריו. סיפורו הותיר אותם פעורי פה.

זה קרה כמה חודשים קודם לכן. ה'מגיד' היה בעיצומו של מסע בקהילות ישראל. הוא התברך בשפה עשירה ומשופעת במשלים ודימויים, ודבריו חדרו ללבבות. בדרכו הציונית היטיב לתאר את חומרת החטאים ואת העונשים הכבדים הצפויים לרשעים. השומעים התעוררו בהרהורי תשובה, ומהקהל אף עלו התייפחויות.

יום אחד נשא את נאום בעיר ללוב. בתום הדרשה פנה לפקוד את ביתו של רבי דוד מללוב, מתוך כבוד ונימוס. מייד עם כניסתו למקום הבחין בתכונה השוררת בו. מקורבי הרבי הסבירו לאורח כי בעוד זמן קצר ייצא הרבי לדרך.

"האם כבודו יעבור במסעו בעיירה וואדיסלב?", שאל האורח. כשנענה בחיוב, פנה אל הצדיק בבקשה: "אנא מכבדכם, אולי תואילו להעביר את שלושת הרובלים שבידי אל משפחתי. בני ביתי משוועים למעט פרנסה. במחילה מכם, עשו עמי חסד זה".

"בוודאי!", נענה הרבי במאור פנים. הוא קיבל מידי האיש את הרובלים ואת כתובת ביתו, והבטיח למלא את השליחות.

בחצות הלילה בא הצדיק לוואדיסלב. רחובות העיר היו חשוכים ושקטים. הצדיק פנה אל בית קטן ונקש קלות על דלתו. מהבית לא נשמע הגה. ניסה הצדיק שנית, והפעם ביתר חוזקה. פתאום נשמע רחש קל מן הבית. הרבי הסב את פניו לעבר הקול, וראה חלון קטן

פנינים על הפרשה:

שכרו ומעלותיו של העונה 'אמן'

בראשית ברא אלהים וגו' (בראשית א א). בראשית ראשי תבות בכרך. תענה אמן יהא שמה רבא. רמז למה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת קיט:): כל העונה אמן יהא שמה רבא בכל כחו קודעין לו גזר דינו. ובה היה בעל תשובה זהיר וזריז, וידע כי אפלו נחתם גזר דינו לרעה, בכת עגית אמן שיהיה עונה, נקדע:

'בכל כחו' משום כ"ח תיבות שעונים בקדיש

וצריך שיענה בכונה בלי שום פניה אחרת, ושלא ידלג שום אות או תבה, וזהו אמרו 'בכל כחו', לפי שיש כ"ח תבות מן 'אמן' יהא שמה רבא' עד 'בעלמא' שצריך העונה לענות, ולכן פסוק 'בראשית' יש בו כ"ח אותיות, לרמז על עגית 'אמן' כנזכר. וזהו רמז מה שכתב רש"י ז"ל (בראשית א א) מה טעם פתח בבראשית, משום 'כת מעשיו הגיד לעמו' (תהלים קיא ו), דהינו משום כ"ח אותיות שיש בפסוק בראשית הרומזים לכ"ח תבות שצריך העונה לענות בקדיש. ומה שאמר 'הגיד לעמו', לפי שזה סוד גדול וכמוס, והגידו השם לעמו מפני שהקדיש מתקן על שם מ"ב כידוע (שער הכונות דרושי הקדיש א), וגלה השם סוד זה לעמו ישראל:

והנה פסוק והארץ היתה יש בו י"ד תבות, ועם כ"ח אותיות שבפסוק 'בראשית' הרי מ"ב, נמצא בין שני פסוקים אלו נרמז הקדיש. והחשבון הזה הוא חוץ מחמשה אמינים שצריך העונה לענות, ולפיכך אחר שני פסוקים אלו שגמרם בהם שם מ"ב, כתב חמש פעמים 'אור' כנגד חמשה אמינים. וקרא אמן בשם 'אור' להראות גדלת אמן, שעל ידי עגיתו גורם הארה בעולמות עליונים למעלה ומשם משתלשלת עד למטה, לפי שאמן גימטריא הו"ה אדנ"י, ועל ידי עגיתו גורם להם יחוד. ולכן אשרי שומר אמינים, והמבטלו גדול עונו מנשא, כי גדון בשאול:

'כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך', כנגד תיבות שבקדיש

ונראה לעניות דעתי, שזה רמז שלמה המלך עליו השלום (קהלת ט י) 'כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון בשאול וגו', בא לרמז על המ"ב תבות שיש בקדיש, והם י"ד וכ"ח, וזהו 'כל אשר תמצא ידך' כנגד י"ד תבות, 'בכחך' כנגד כ"ח תבות. והא דקרי להו 'ידך' וכחך' בכנוי לאדם, משום דאדם מרכבה לשכינה, והכת והגבורה שמוסיף למעלה נתוסף באדם עצמו, ובקדיש מוסיף האדם כת והארה ביד ובכת של מעלה, וגם כן האדם נתוסף הארה בידו ובכחו, ולפיכך קרי להו בכנוי. וכשיענה האדם ויכון ב"ד ובכ"ח תבות נצול מלרדת לשאול, וזהו 'כי אין מעשה וחשבון בשאול', דהינו אין צורך לדון במעשה ולא לתת חשבון בשאול:

ולפיכך צריך האדם להיות זהיר וזריז בעגית אמינים כי בזה מוסיף כת למעלה ומתפפרים עונותיו, וכמו שאמר הכותב (דברים לב ג) 'כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלהינו', דהינו 'כי שם ה' אקרא' הוא קריאת הקדיש, אז אתם העונים 'הבו גדל לאלהינו', וענו בכונה. וראשי תבות 'גדל לאלהינו' גימטריא ג"ל, הם כ"ח תבות וחמשה אמינים שצריך העונה לענות. ולכן השב בתשובה צריך להזהר בעגית אמינים. וזה הוא בראשית הרומז לתשובה כאמור, אתה בעל תשובה בכרך. תענה אמן יהא שמה רבא, וזה הוא תקון גדול לכפרת עונותיו:

(גנזי המלך, תיקון התשובה אות ל)

עצות וסגולות:

עניני לימוד התורה (א)

לימוד תורה בשמחה, ולא במרירות וטרח

תורה שבכתב ותורה שבעל פה שאני עוסק בהם, לא כמו שמטל עליו שטר חוב ורוצה לפרעו, או כמו שנושא משא כבד ואומר מתי ישליכנו מעליו, רק בשמחה רבה אני עוסק בהם. ושמה אני בהם יותר מכל ממון שבעולם. (אלף בינה, אות ב"ת ו)

עיקר ביאת האדם לעולם כדי לעסוק בתורה

זה כל האדם ועקר ביאתו לעולם, כדי שיטרח להבין דברי תורה על אמתתם ולחדש דבר מתוך דבר, וכמו שכתבו רבותינו ז"ל (ברכות ת). אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות של הלכה.

(אלף בינה, אות ב"ת א)

חשיבות לימוד תורה מאהבה ובשמחה

יש מי שעוסק בתורה ואינו מתבטל ממנה, אבל לא משמחה ומאהבה, רק כעל המטל עליו, שהוא ירא מלהתבטל ממנה מפני העניש, ואלמלא העניש לא היה עוסק בתורה, רק היה מרבה במשא ובמתן ובטיוילים. אמנם האיש השלם עם ה', מאהבתו את ה' אוהב את תורתו ושמה בה, ואפלו אם לא היה עניש למתבטל ממנה לא היה מתבטל ממנה מרוב אהבתו יתברך. וכל ממון שבעולם חשוב בעיניו כתרס הנשבר לגבי עסק התורה.

(אלף בינה, אות ב"ת ו)

חשיבות חזרה על הלימוד והידושי תורה

בכל עת שהם חוזרים על לימודם, דורשים וחוקרים לחדש דבר מתוך דבר. וכל מה שמשיג לבם להעמיק בדבר דורשים וחוקרים, וזהו 'בכל לב ידרשוהו', דהינו כל מה שמשיג לבם דורשים וחוקרים לחדש דבר מתוך דבר. (אלף בינה, אות אל"ף ב)

בכל מצב וזמן יעסוק בתורה

ומה שאמר 'ההלכים', להורות דלעולם אינם מסירים דברי תורה מלבם, אפלו בשעת משא ומתן ובשעת אכילה ובשעת שכיבה, דבזה מקימים מקרא שכתוב (שם ו ז) 'ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך'. (שם א)

לימוד התורה צריך טהרה ונקיות

דהנה לימוד התורה וקיום המצוות צריכים יראת שמים וטהרה ונקיות, שהם דבר רוחני וקדוש, ולא שיהיו שייחולו על גוף גנוף מלא אספסוף. וכמו שמצינו בקבלת התורה כמה אזהרות הזהיר הקדוש ברוך הוא למשה רבנו עליו השלום שיהיה את ישראל שיקדשו את עצמם כראוי כדי שיהיו ראויים שתחול עליהם התורה.

(שם, אות ב"ת ב)

עניית 'אמן' תיקון גדול

בראשית ברא אלהים וגו' (בראשית א א). בראשית ראשי תבות תקון רפואת ברית יהיה שומר אַמנים. בא לרמוז מעין מה שכתבנו סמוך לזה דיהיה זהיר וזריז בברכות. וכמו שצריך להיות זהיר בברכות כך יותר ויותר צריך להיות זהיר וזריז בעניית אַמנים, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות גג:) גדול העונה אמן יותר מן המברך. וכמו שכתב הרב רבי שמעון בר יוחאי עליו השלום בזהר הקדוש (ח"ג רפה.) על כת אמן כמה גדול כח העונה וענש מי שאינו עונה, ד'אמן' גופה גימטריא הו"ה אדנ"י ובעניית אמן מיוחד הו"ה אדנ"י, וזהו תקון פגם הברית:

ואפשר דלזה רמז הכתוב (ישעיה כו ב) 'פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אַמנים', ודרשו רבותינו ז"ל (שבת קיט:) אל תקרי 'אַמנים' אלא 'אמנים', דיש לדקדק למה כתב 'צדיק' ושמר אַמנים, אלא בא הכתוב להודיענו דאף מי שפגם בברית ובשובו בתשובה נזהר להיות שומר אַמנים, נמחל לו מה שפגם בברית ונזהר לכשרותו הראשון ויחשב לו כאלו לא פגם. וידוע דהשומר ברית נקרא 'צדיק', כמו שאומרים 'יוסף הצדיק' על ששמר בריתו. וכונת הכתוב כך היא, 'פתחו שערים ויבא גוי', דהינו שמתחלה היה גוי כמו הגוים שפוגמים הברית ועכשו נחשב לצדיק ששומר ברית. ותדע במה זכה לזה, בשביל שהוא שומר אַמנים:

ויש לרמוז תקון הברית בעניית אמן, דהנה 'ברית' המלוי שלו גימטריא שבע מאות וששה וארבעים, ואמן' כשתחשב הנון הארפה שבע מאות בחשבון מנצפ"ך, יעלה בחשבון אמן שבע מאות ואחד וארבעים, חסר חמשה מחשבון מלוי הברית שכתבנו, הם כנגד חמשה אַמנים שצריך אדם לענות בכל קדיש:

עוד, 'אמן' ראשי תבות אות מילה נחקן, רצונו לומר אם פגם בברית, על ידי שמירת אמן נחקן. עוד, 'הברית' גימטריא תענה אמן' עם הכולל, דהינו אם פגמת ברית תענה אמן ובזה יתקן מה שפגמת. ובזה יבוא הרמז על נכון דרפואת הברית יהיה שומר אַמנים:

(נגזי המלך, תיקון הברית אות כג)

כוזה של עניית 'אמן'

ימוטו עליהם גחלים באש יפלים במהמרות כל יקומו (תהלים קמ יא). אפשר לרמוז גחלים גימטריא 'אמן'. דאין מי שמשבר כח החיצונים כמו עניית אמן דקדיש כמו שכתב בזהר הקדוש (ח"ב קכט:) דכת קדיש מתבר שלשלאין דפרזלא. וגדול כחו שמבטל וקורע לאדם גזר דין של שבעים (שבת קיט:). ועל זה אמר ימוטו עליהם גחלים, דהינו בכת עניית אמן ימוטו עליהם גחלים ויפלו באש ובמהמורות כל יקומו, דעל ידי קדיש משתקעים בתהומא רבא:

(שערי ארוכה אות ח)

עניית 'אמן' פותחת שערים

זה השער לה' צדיקים יבאו בו (תהלים קיח כ). בא לפרש שלא תטעה לומר דמה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קיט.) כל

העונה אמן בכל כחו קורעין לו גזר דין, דעניה זו לבדה מועלת לו אף על גב דאינו בעל תשובה ומעשים טובים, לזה אמר 'זה השער לה', דהינו אמירת הקדיש שעל ידה נפתחים שערים, 'צדיקים יבאו בו' דוקא, ולא שאינם צדיקים, שאם אינם צדיקים עניית אמן אינה מועלת להם כלום. באמת אם יהיו בעלי תשובה כראוי ונקראים צדיקים, אז אפלו מקדם נתייבשו על מעשיהם הרעים שעשו חיוב גמור ונחתם גזר דינם, עכשו על ידי אמירת אמן עם התשובה שעשו כראוי נקרע גזר דין, וזהו 'צדיקים יבאו בו', דהינו אלו בעלי תשובה שחזרו עכשו צדיקים עם אמירת הקדיש, ראויים עכשו לכנס בשער זה:

(שערי תשובה, אות כב)

על ידי עניית 'אמן' מתבטלים הקטרוגים

ובא לציון גואל ולשבי פשע בייעקב נאם ה' (ישעיה נט כ). ועל דרך זה יש לרמוז בפסוק (ישעיה נט כ) ובא לציון גואל ולשבי פשע בייעקב נאם ה', ולשבי פשע בייעקב' כשתוסיף ו' בייעקב ועוד תוסיף חשבון האותיות, הוא חשבון אלף עם הכולל, שהוא חשבון 'באמן' הוא יבטל דין השבעים שנה' כמו שכתבנו. ואומר הכתוב, דסבת ביאת הגואל הוא כשישובו הפושעים בתשובה ויצרפו עם התשובה עניית אמן, וזהו 'ולשבי פשע בייעקב נאם ה'', 'נאם' אותיות 'אמן', דכשישמרו כראוי לענות אמן עם התשובה בזה 'ובא לציון גואל', שעל ידי עניית אמן נקרע גזר דין של שבעים שנה, ומיד חזרו צדיקים וראויים לנאל:

בעניית אמן יתבטל קטרוג היצר הרע

ואפשר לרמוז זה גם כן במה שאמר הכתוב (שם ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר, 'ארץ נצר מטעי' ראשי תבות 'אמן', שעל ידי עניית אמן שיהיו שומרים לענות, מיד נעשו כלם צדיקים וראויים לרשת ארץ החיים. וסופי תבות 'ארץ נצר מטעי' הם אותיות 'יצר', הרי ראשי תבות 'אמן' וסופי תבות 'יצר', להודיע שעל ידי עניית אמן מתבטל קטרוג היצר הרע:

(שערי תשובה, אות כב)

עניית 'אמן' בכל כחו, קורעת גזר דין

זה עני קרא וה' שמע ומכל צרותיו הושיעו (תהלים לד ז). הנה אמרו רבותינו ז"ל (שבת קיט:) דהעונה אמן בכל כחו קורעין לו גזר דינו. נמצא, אפלו נחתם אדם בספר רשעים, כשישוב בתשובה ויענה אמן בכל כחו, קורעין לו גזר דינו וחוזרים וחותרים אותו בספר צדיקים. והנה אינו נקרא עני אלא מי שעני מן התורה ומהמצוות והמעשים טובים. וזהו שאמר זה עני, דהינו, זה האיש, אף על פי שהוא עני מכל מצוות התורה ועכשו קרא קדיש וענה אותו בכל כחו, וה' שמע, ובלבד שיצרף עמו התשובה. והתשובה רמוזה במלת קרא ובמלת שמע, דשניהם עם ב' כוללים גימטריא 'תשובה', ואז בזה ומכל צרותיו הושיעו, דקורע גזר דינו, וכל הצרות שיהיו ראיות לבוא עליו בעולם הזה ובעולם הבא מתבטלות: (אלף בינה, מזמור לד בתהלים)

השתמשות בשבת בלבנים שנשאר מבינה

בגמ': והאמר רב נחמן הני ליבני דאייתור מבנינא שרי לטלטלינהו בשבתא הואיל וחזי למזגא עליהו (ביצה לא, ב).

בגמרא מבואר שלבנים שנשארו מבניית בגין מותר לטלטלם בשבת, כיון שראוי להישען עליהם בשבת ואינם מוקצים עוד לבניה, וכן נפסק בשולחן ערוך (סי' שח ע"ז).

וכתב במשנה ברורה (ס"ק עג) בשם האליה רבה שאין צריך לייחדם לשיבה ובסתמא מותר גם כן להשתמש בהם, אך הביא שיש מחמירים בזה ומקורו בתוספת שבת בשם תשובת הרא"ש.

ובספר ברית עולם (דיני מוקצה מחמת גופו ס"ב) כתב שאם לא חשב מערב שבת על הלבנים להשתמש בהם הרי הם אסורים כדין מוקצה מחמת גופו, וחכם אחד הקשה לו (שו"ת אז נדברו ח"ב סי' נג) שאין להורות בהחלט לאסור להשתמש בהם כשלא יחדום, שאף במשנ"ב כתב רק שיש מחמירים בזה. וסיפר שם שבעת שנגמר בית המדרש המפואר של גדול אחד והלכו להתפלל בו בשבת ונשארו כמה לבנים מהבנין ולקחום לשבת עליהם, ומחה בהם אדם פשוט אחד, ואותו חכם אמר לו שיפה עשה אותו בחור כיון שמותר להשתמש בלבנים שנשארו מהבנין גם אם לא יחדום לכך מערב שבת.

והשיב באז נדברו שודאי יש לחשוש לדעת הרא"ש שלא התיר אלא ביחדום לכך, ומה גם שעיקר טעמו לאיסור הוא כיון שבזמנינו אין רגילים להשתמש בלבנים העומדות לבנין לתשמישים אחרים ואם כן יש בהם דין מוקצה לדברי הכל.

וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' מ) שצריך עיון אם דין זה של היתר התשמיש בלבנים העומדות לבנין שייך גם בזמנינו, כיון שבמצאות הלבנים שנותרים מהבניה אינם משמשים לשבת עליהם ולא לעוד שום תשמיש, ויש לומר שמוקצים הם.

פתיחת קופסאות שימורים בשבת ויום טוב

בגמ': שובר אדם את החבית לאכול ממנה

גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי (ביצה לג, ב).

מבואר בגמרא שמותר לשבור חבית בשבת באופן שאינו מתכוין לעשות מן החבית כלי, אך אם יתכוין לעשות כלי יהיה חייב משום מכה בפטיש, וכך נפסק בשולחן ערוך (סי' שיד ס"א).

ודנו הפוסקים לפי זה לאסור לפתוח קופסאות שימורים ושק חלב בשבת, לפי שאחרי הפתיחה הם משמשים לכלי, והרי זה כמתקן מנא ומכין כלי בשבת. ויתירה מזאת, אפילו כלים ושקיות שאין דרך להשתמש בהם אחרי פתיחתם אלא שומרים בהם את האוכל שבו עד שהוא נגמר ואז זורקים אותם, מכל מקום כיון שעד שלא נגמר תוכן הכלי או השק אין זורקים אותו, הרי גם זה נחשב לעשיית כלי בשבת, ואין היתר לפתוח אותם אלא אם כן מקלקל אותם בצורה שאין האוכל והתוכן שבכלי יכול להשמר בו ואינו ראוי לשום שימוש, והחמיר בזה מאוד החזון איש (או"ח סי' נא ס"ק יא וס' סא ס"ק ב).

אך יש פוסקים שהתירו לפתוח קופסאות שימורים ושק אוכל כשאין הפתח מתכוין לעשות כלי, וגם אינו פותח פתח יפה נוח לשימוש. ובשו"ת חלקת יעקב (או"ח סי' קכא) כתב שאין למחות במי שנוהגין לפתוח קופסאות דגים (סארדינען) אף לכתחילה. ודוקא קופסאות של סארדינען, כיון שמיד אוכלים את כל אשר בהם ומשליכים את הקופסא לאשפה, אבל קופסאות של שארי מינים של שמן או בשר שעשויים להשתמש אחר כך בקופסא

כיון שהרבה פעמים אינו אוכל את כל המאכל שבקופסא, היטיב אשר דובר בזה החזו"א שזה אסור מטעם תיקון כלי. וגם בקופסאות הסארדינען מהנכון לפתוח רק חצי הכיסוי באופן שלא יהיה ראוי לשום שימוש לאחר הפתיחה. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' פב) כתב שלכתחילה ראוי לפתוח את הקופסאות מערב שבת, אך בדיעבד אם מנהג כל בני אותו המקום הוא לזרוק את הקופסאות אחר השימוש בהם, מי שמתיר לפתוח אותם כמות שהם יש לו על מי לסמוך, ואם יש אנשים שמצניעים אותם לאיזו השתמשות אפשר להתיר לפתחם על ידי שיקלקלו אותם לפני הפתיחה באופן שלא יהיו ראויים לשימוש. ובספר שש"כ (פרק ט הערה י) כתב בשם הגרש"ז אורבך להתיר בזה, וביאר גם שאין בזה איסור סותר כיון שאין כלי זה נחשב כלי חשוב שהרי זורקים אותו מיד לאשפה, והרי הוא כמוסתקי שבסוגייתנו שאין בהם איסור סותר כיון שאינם כלי חשוב.

ודינים אלו אסורים ביום טוב, כיון שהם מכשירים שאפשר לעשותם מערב יום טוב (ראה שו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' קכב ענף י).

דברים הקובעים למעשר

בגמרא: שבת מהו שתקבע מוקצה למעשר בדבר שלא נגמרה מלאכתו מי אמרינן כיון דכתיב וקראת לשבת עונג קבעה ואפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו או דלמא בדבר שנגמרה מלאכתו קבעה בדבר שלא נגמרה מלאכתו לא קבעה (ביצה לד, א).

בגמרא מבואר שפירות שהוקצו ליבוש וייחדום לאכילה בשבת מתחייבים הם במעשר, כיון שכתוב (ישעיהו נח יג) 'וקראת לשבת עונג', ומכאן שאכילת שבת חשובה והיא קובעת למעשר אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו.

והסתפק בצ"ח (להלן לה. ד"ה ונתתי) אם דווקא שבת קובעת למעשר או אפילו יום טוב קובע למעשר. וביאר שיש לומר שדווקא שבת שכתוב בה 'וקראת לשבת עונג' קובעת למעשר, אבל יום טוב אינו קובע כיון שלא נאמר בה לשון עונג ואין בה חיוב אלא שמחה בבשר ויין, ובהם לא שייך חיוב תרומות ומעשרות. וכתב שמצא

ובשו"ע הרב (או"ח סי' רע"א ס"ט) כתב שמשנהג' בין השמשות אסור לטעום, משום ספק שמא נתקדש היום. וכך כתב במשנה ברורה (סי' רע"א ס"ק י"א), וכתב עוד שאפילו אם עדיין לא קיבל עליו את השבת אסור לו לטעום, כיון שנעשה ספק חשיכה יש בו איסור אכילה. אך בשו"ת מנחת אלעזר (ח"א סי' לג וח"ב סי' י"א), מתיר אכילה בערב שבת בין השמשות, והוכיח שלהלכה רק בוודאי חשיכה בצאת הכוכבים אסור לאכול, והביא ראיה לזה.

והוא הדין אם מקבל עליו את השבת קודם השקיעה, מיד באותו שעה אסור לטעום או לשתות (משנה ברורה שם), וכן אשה שהדליקה נרות אסורה לאכול או לשתות מיד, ויש מתירים לאשה לשתות מים קודם בין השמשות אע"פ שהדליקה נרות וקבלה שבת (דעת תורה סי' רע"א ס"ד), ויש מתירים לאשה לשתות אפילו שאר משקים (שו"ת באר משה ח"ז סי' לז). ואשה חלשה תתנה בשעת הדלקת הנרות שאינה מקבלת על עצמה את השבת עד לשקיעת החמה, ואז מותרת לאכול ולשתות עד השקיעה (קצות השולחן סי' עד בבדי השולחן ס"ק יז).

וכתב במשנה ברורה (סי' רע"א ס"ק יג), ששטיפת הפה בעלמא שלא לשם שתייה, מותרת גם לאחר בין השמשות קודם קידוש, ועל פי זה התיר המנחת יצחק (ח"ח סי' יח) למי שצריך לקחת כדורים בשבת לשתות את הכדורים עם מעט מים, כיון שאינו מתכוין להנות מהמים, ומטעם זה אין מברכים על שתיה זו.

מים לפני קידוש בשבת ויום טוב כיון שאכילת שבת ויום טוב קובעת למעשר וכמו כן היא קובעת את שתיית המים שלא תיחשב שתיית עראי. וכתב המהרש"ם שמוכח מדבריו שגם יום טוב קובע למעשר ושלא כדעת המאירי והצל"ח.

אמנם להלכה לא נפסקו דברי מהר"ח או"ז, ומברכים מזונות על פת הבאה בכסנין גם בשבת וכן עמא דבר (שערי תשובה סי' קסח סק"ט, וכן מפורש בשו"ע הרב סי' רעד ס"ה).

זמן איסור האכילה לפני קידוש ליל שבת

בגמ': חשכה בלילי שבת רבי אליעזר אומר יגמור רבי יהושע אומר לא יגמור (ביצה לה, א).

בגמרא מבואר שכשחשכה ליל שבת הוא הזמן שהשבת קובעת לחיוב מעשרות. וכתב בספר שערים המצוינים בהלכה (בסוגייתנו) להסתפק אם חשכה היינו משעת השקיעה, שמאותה שעה השבת קובעת למעשר, או משעת צאת הכוכבים. ומלשון הרמב"ם שכתב משעה שנכנסת שבת משמע שהזמן הוא בין השמשות, ודן שם עוד בדברי הראשונים. ונפקא מינה בזה גם לענין איסור אכילה לפני קידוש, לפי המבואר בפסחים (קה). שכשם שהשבת קובעת למעשר כך השבת קובעת לקידוש, ויש לדון אם חיוב הקידוש הוא מיד בשעת השקיעה, או דווקא בצאת הכוכבים ועד אותה שעה עדיין מותר לטעום.

בפני יהושע בסוף המסכת (מ. ד"ה אלא) שכתב בפשיטות שדווקא שבת קובעת למעשר ולא יום טוב. ובחידושי המאירי (ביצה לד:) שנדפסו אחר זמנם מפורש שיום טוב אינו קובע למעשר (וכך כתב בשער המלך מעשר פ"ה הכ"ג בשמו), אבל השער המלך (שם) מסיק בדעת הרמב"ם שגם יום טוב קובעת למעשר כמו בשבת, כיון שגם ביום טוב שייך מצות עונג יום טוב (ראה פתחי תשובה י"ד סי' שלא ס"ק יא, וראה פרדס יוסף כי תשא פל"א פט"ז שאסף הדעות בזה).

בשפת אמת (פסחים לה.) כתב לחדש, שמי שעשה מצה מתבואה של טבל שלא ראתה פני הבית ולא נתחייבה בתרומות ומעשרות, שדינה הוא שמותרת באכילת עראי ולא באכילת קבע, אינו יוצא ידי חובתו במצה זו, כיון שמצת מצוה קובעת למעשר כמו שאמרנו בסוגייתנו שמצוות עונג שבת קובעת למעשר. ואפילו לדברי הצ"ח שיום טוב אינו קובע למעשר, היינו משום שלא שייך בבשר שלמים - שהוא עיקר שמחת יו"ט - תרומות ומעשרות, אבל במצה ששייך בה תרומות ומעשרות הרי היא קובעת למעשר ואינו יוצא בה ידי חובתו כשהיא טבל.

ובתשובת מהר"ח אור זרוע (סי' ע"א) כתב שכמו ששבת קובעת למעשר כמו כן אכילת שבת קובעת לפת הבאה בכיסנין לברך עליה המוציא. וכתב המהרש"ם (דעת תורה סי' קסח ס"ז וסי' רע"א ס"ד) בשם תשובת הרא"ש (כלל כה ס"ב) שכתב על דרך דברי מהר"ח אור זרוע, שאסור לשתות

אם מותר לתת מתנה בשבת ויום טוב

במשנה: כל שחייבין עליו משום שבות משום רשות משום מצוה בשבת חייבין עליו ביום טוב... ואלו הן משום רשות לא דנין ולא מקדשין (ביצה לו, ב).

במשנה מבואר שאסור לקדש אשה בשבת ויום טוב כיון שהדבר דומה למקח וממכר שנאסר בשבת, ובדיעבד אם עשו קידושין בשבת מה שעשו עשו.

ודנו הפוסקים אם מותר לתת מתנה בשבת ויום טוב או שגם נתינת מתנה היא בכלל הדברים שנאסרו בגזירת מקח וממכר.

קונים בשבת וכמבואר במשנתנו. ואפילו אם הפריש האב את המעות מערב שבת גם כן אין מועיל, כיון שהפרשה אינה כלום, שעיקר הפדיון הוא בנתינת המעות מהאב לכהן, ואסור לעשות כן בשבת.

ועוד כתבו שאף אם גדר נתינת המעות מהאב לכהן הוא כפריעת חוב, גם פרעון חוב נאסר בשבת (שבת קמט.). ועוד טעם לאסור כתב הריב"ש, שאם הפדיון הוא בסלעים טבועים העומדות לקנות בהם, אסור לטלטלם בשבת, ואם יפדו בהם בשבת יעברו על איסור טלטול מוקצה בשבת.

ומדברי הריב"ש נראה שכשם שאסור לפדות בשבת כך אסור לפדות ביום טוב, כיון שכל הטעמים הללו שייכים גם ביום טוב, וכן כתב הש"ך (י"ד סי' ש"ה ס"ק יב) בשם הריב"ש, וכך פסק בשו"ת נודע ביהודה (תניינא י"ד סי' קפז) שנשאל על עריכת פדיון הבן שחל ביום הראשון של ראש השנה והשיב לאסור וכדברי הריב"ש (וע"ע שער המלך שבת פכ"ג ה"ד באריכות, ובשו"ת מהרש"ם ח"ב סי' מג).

בשו"ת מהר"ם שיק (י"ד סי' רצז וסי' שא) הקשה למה לא יוכל האב לפדות את בנו בשבת ויום טוב, על ידי שיתן את המטבעות לכהן במתנה על מנת להחזיר, לפי המבואר במגן אברהם (סי' שו"ק יד) שרק מתנה גמורה אסור לתת בשבת ויום טוב אבל מתנה על מנת להחזיר מותר לתת. ותירץ שהריב"ש כותב עוד טעמים לאסור - שצריך לומר בפדיון בני והרי זה דומה למקח, וגם כיון שהוא כפרעון חוב שאסור בשבת.

וכתב המהר"ם שיק (שם סי' שא), שאם עבר האב ופדה בנו פדוי, וכמו בכל הדינים שנאסרו בסוגייתנו וכמבואר בשו"ע (סי' שלט ס"ד), שכולם אם נעשו שוגגין או מזידין או מוטעין מה שעשה עשוי. ויש מן האחרונים שדנו בזה, לפי המבואר במקנה (אה"ע ריש סי' כח) שהנותן מתנה בשבת ויום טוב לא חלה המתנה, לפי דעת הסמ"ע (ח"מ סי' רח) שבקנין הנעשה באיסור בשבת אמרינן אי עביד לא מהני, ולכן גם פדיון הבן לא נקנו המעות ולא נפדה הבן (ראה אוצר פדיון הבן פ"ז הערה יב. וראה מה שדן מהר"ם שיק שם בדין אי עביד לא מהני).

ומתנה לצורך מצוה מותרת וכמו שכותב המגן אברהם (שם), וכך כתב המרדכי (ביצה פ"ב סי' תרעו) שמותר להקנות לולב ואתרוג ביום טוב משום מצוה, ולכן מותר לאדם לתת אתרוג או לולב במתנה לחברו ביום טוב ראשון של סוכות כדי שהלה יוכל לקיים בהם את המצוה. ובאליה רבה (שם ס"ק יט) כתב ללמד זכות על המנהג להעניק דורון דרשה לחתן, שגם זה נחשב לדבר מצוה לשמח חתן וכלה ולהגדיל כבוד התורה. וכיוצא בזה כתב בהגהות חתם סופר (שם).

וכתב במשנה ברורה (סי' תקכז ס"ק ס), שאפילו במקום שהתירו לעשות קנין בשבת, לא התירו אלא דוקא קנין משיכה אבל לא קנין סודר, לפי שקנין סודר דומה ממש למקח וממכר ולא התירוהו אפילו לצורך מצוה, אבל קנין משיכה אינו נראה כל כך כמקח וממכר (ראה שם מחצית השקל ס"ק יט).

פדיון הבן בשבת ויום טוב

בגמ': לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין - גזרה משום מקח וממכר. (ביצה לז, א.)

בגמרא מבואר שכל דבר שראו בו חכמים שדומה למקח וממכר אסרוהו בשבת ויום טוב.

וכתבו הריב"ש (בתשובה סי' קנו) ובתרומו הדשן (ח"ב סי' רלג) שאין פודים את הבן בשבת, וכך פסק בשו"ע (או"ח סי' שלט ס"ד, משנה ברורה ס"ק כז), לפי שהפדיון דומה למקח וממכר, שהרי האב צריך להקנות את המטבעות לכהן, ואין

הרמב"ם (מכירה פ"ל ה"ז) כתב שהמוכר או הנותן מתנה בשבת או ביום טוב מכים אותו מכות מדרות, ומכל מקום מעשיו קיימים, וכתב במגיד משנה שמקורו בסוגייתנו. ומבואר בדברי הרמב"ם שאסור לתת מתנה בשבת ויום טוב. וכך כתב במגן אברהם (סי' שכג ס"ק יב) שמה שהתירו לתת כלי שטעון טבילה לגוי בשבת, אין זה אלא שלצורך שבת התירו, אבל מתנה בשבת אסורה, וכ"כ עוד (בסי' שו"ק טו) שצ"ע המנהג ליתן כלים לחתן בשבת שאינו נכון. וכדבריו פסק במשנה ברורה (סי' שו"ק לג) שאסור לתת מתנה בשבת ויום טוב לפי שדומה למקח וממכר, ולכן מה שנהגו לתת מתנה לחתן שדורש כנהוג אין מנהג זה נכון, שכן הדין שאסור לתת מתנה בשבת ויום טוב. וכתבו הפוסקים שאם רוצה לתת מתנה לחתן בשבת ויום טוב, יקנה את המתנה על ידי אחר לחתן מבעוד יום, ואם לא עשה כן יתכוין נותן המתנה שאינו נותן את המתנה למקבל עד מוצאי שבת.

אולם הבית מאיר (אה"ע סי' מה, הובא בפתי תשובה שם ס"ק א) כתב להוכיח מהגמרא בביצה (יד:) שמשלח אדם תפילין ביום טוב כיון שראויים להניחם בחול, ונפסק בשו"ע (או"ח סי' תקטז ס"ג), ומוכח שמותר לתת מתנה בשבת ויום טוב. ומה שכותב הרמב"ם לאסור, זהו דווקא בקרקע שהדרך להקנות אותו הוא בקנין סודר, וכן כל דבר שנותן בקנין סודר נאסר, שזהו דרך מקח וממכר שנאסר בשבת ויום טוב, אבל בנתינת מטלטלין במתנה מיד ליד אין שום איסור. וכ"כ בשו"ת עבודת הגרשוני (סי' כה) לענין נתינת בהמה מבכרת לנכרי בשבת כדי לפטור את בנה מן הבכורה, שמוכח בתוס' בעירובין (סו.) ובמרדכי שם שמותר לתת מתנה בשבת. אך רוב הפוסקים חלקו עליהם וישבו דברי הראשונים והראיות שהביאו, והראיה מהגמ' בביצה דחו וכתבו דשאני התם לפי ששמחת יום טוב הוא שמקבל מתנה מחברו וצורך מצוה הוא, אבל שלא לצורך מצוה אסור לתת מתנה ביום טוב, הן בקנין סודר והן בקנין משיכה [וראה שו"ת כתב סופר (או"ח סי' נט) שכתב שהאיסור על המקבל ולכן מותר לתת מתנה לגוי, וראה עוד שו"ת יהודה יעלה (או"ח סי' פג, ואה"ע סי' קיט), ושו"ת אבני צדק (או"ח סי' ג) ועוד שאוסרים, והמאירי (ביצה יז.) מתיר לשלוח מתנה ביום טוב].

מרנא הגאון רבי משה סופר זי"ע בעל חתם סופר כ"ה בתשרי ת"ד

פרעדיגט וואסער - און טרינקט וויין...
[הוא מטיף מים - ושותה יין] כלומר,
שאינו נאה דורש ונאה מקיים. זאת כאשר
בשיעור אמר רבינו החת"ס שבשעת
קריאת שמע צריך הקורא להשמיע
לאוזניו, כאשר רבינו בעצמו רק שפתותיו
נעות בעת קריאת שמע, וקולו לא ישמע
כלל.

על כך אמר המהר"ם שיק, שלא כן
הדבר, אלא כאשר קרא רבו מרן החת"ס
את הפסוק הראשון בקריאת שמע, היה
רגיל לשפסף במצחו בדבקות עצומה,
ופניו נעשו כאש להבה, עד שכאשר
סיים את הפסוק הראשון, היו ידיו נופלות
מעניו בלי כח ונשתנתה צורתו ונתחווה
כסיד. לכן היו רק שפתותיו נעות מרוב
דבקות, וכאשר הש"ץ הסתכל בפניו, וראה
שפסקו שפתותיו מלנוע, ידע שגמר ואמר
"ה' אלוקיכם אמת". ואילו האיש הפשוט
הזה, דימה בנפשו שרבינו אינו קורא

קריאת שמע כהלכה - "איז ער נישט געווען קיין פראסטער ייד?!"
[האם לא היה אדם פשוט?]

"ספרא דמלכא" - אוצר אמרות החת"ס (מאת רש"צ גנץ
שליט"א)

מדוע קרע מרנא זהותם סופר את בולי הדואר

כאשר אחד מהשרים מטעם המלוכה ביקר אצל הרה"ק החתם
סופר זי"ע, הוא ראה כי על השולחן אשר הוא לומד מונח בתיבה
קטנה 'פאסט מארקעס' [-בולי דואר] חדשים מקורעים לחתיכות
קטנות.

התפלא השר ושאל את החתם סופר על כך, שהרי הוא הפסד
ממון בידים. תשובת החתם סופר היתה: הנה ידוע לכל כי זהו
הכנסת מס המלך לטובת המדינה, וכמה פעמים נזדמן אצלי
שהוכרחתי לשלוח מכתב על ידי שליח מיוחד מכמה טעמים, וכנגד
זה אני קורע 'מארקע' חדשה, שלא לגרום היזק להכנסת המדינה.

השר עמד משתומם על גודל ישרותו ואמונתו של החתם סופר
לטובת כלל המדינה, מה שאינו עולה על רעיון שום איש לעשות
ככה. הוא סיפר את זאת לכל שרי המלוכה, וכולם הודו ואמרו:
אשרי העם שככה לו.

(ספיר ויהלום פר' נח ע"ה - להגה"ח ר' מנחם מגדל פומרנץ
שליט"א)

הגה"ק רבי משה סופר זצ"ל נולד ב'ז'
בתשרי תקכ"ג לאביו רבי שמואל סופר.

בצעירותו למד אצל אביו ואח"כ אצל
רבו המובהק הגה"ק רבי נתן אדלר אשר
לימדו גם את תורת הנסתר וידו לא זזה
מתחת ידו. כן למד אצל הגה"ק רבי
פנחס בעל ההפלאה תלמיד המגיד הק'
ממעזריטש זי"ע.

בשנת תקנ"ד נתקבל לאב"ד דרעזניץ
אח"כ כיהן במאטערסדארף. בשנת תקס"ז
נתקבל לאב"ד פרעשבורג. בזיו"ש נשא
את בתו של הגאון הק' רבי עקיבא איגר
מפוזנא וממנה נולדו ילדיו הגאונים.

נודע כגאון ישראל וקדושו והיה מנהיגה
ופארה של יהדות הונגריה בפרעשבורג,
הרביץ תורה לתלמידים בישיבתו הגדולה
ממנה יצאו כמעט כל גדולי ישראל שהיו
לימים בהונגריה. היה בקי בכל החכמות
ואף פיוטים וחרוזים נפלאים חיבר.

הגאון רבי מרדכי בנט זי"ע אמר עליו
הלכה כמשה בכל מקום.

ככ"ה בתשרי שנת ת"ר נתבקש לישיבה של מעלה, ותלמידיו
נשאו לפני ארונו יותר מתשעים ספרים וכת"ק שחיבר על כל
מקצועות התורה.

תיאור נורא ומרטיט מקריאת שמע אצל מרנא זהותם סופר

סיפר הרה"ג רבי ליפמאן ראזענבערג מק"ק קראסנע, שרבו
המהר"ם שיק היה רגיל לנסוע בכל שנה לאיזה כפר סמוך לעיר
חוסט כדי לפוש קמעא. בכפר ההוא ראה, שבין מנחה למערב
מעבירים אנשים את הזמן בדברים בטלים. לכן ציוה להם שיקבעו
שיעור בלימוד תורה בזמן זה, בהוסיפו, שרבו מרנא החתם סופר
זצ"ל היה רגיל בין מנחה למערב ללמוד עם בעלי הבתים הלכות
פסוקות ודינים פשוטים שצריך כל אחד לדעת, עד שכל האנשים
הפשוטים ביותר ידעו את כל ההלכות הנוגעות להם.

שאל אותו אחד, אם ידעו הלכות רבות כל כך, מדוע קרא להם
אנשים פשוטים, השיב להם: "אז איך זאג דיר אז זיי זענען געווען
פראסטע יידן - זענען זיי געווען פראסטע יידן" [כשאני אומר לך
שהם היו אנשים פשוטים - הם היו אנשים פשוטים], וסיפר לו
לדוגמה, שהוא היה רגיל להקשיב לשיעורו זה של רבינו, ופעם אחת
לאחר הלימוד שמע שאחד המשתתפים בשיעור אמר לחברו: "ער

הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע כ"ו בתשרי תקפ"ז

להיות סנדק ומוהל.
אחר כמה רגעים התחרט האיש שהגיד לו מזה, כי נזכר שאנשי המקום הם מחסידי פולין, ומי יודע אם יסכימו לתת לו סנדק ומוהל, והתחמק הלז מהרה"ק. כשהגיע הרה"ק להכפר, נכנס תיכף להבית שתיאר לו האיש ושאל אם יסכימו לתת להיות מוהל, כי כפי ששמע יש אצלם ברית. ואמרו לו, שכבר כבדו המילה והפריעה לשנים, ומי יודע אם יסכימו לוותר על זה. ואמר להם, שהוא כבר ידבר עמם. אחר הצהרים באו אל הרה"ק ואמרו לו, שבעל המילה הסכים לוותר, אבל בעל הפריעה אינו מוכן לוותר על זה. ואמר הרה"ק, שהוא יגיע עמו לעמק השוה. למחרת בבוקר היה הברית והרה"ק היה המוהל, וכשרצה הנ"ל לגשת לפריעה, לא הניחו רבי אשר וגמר גם את הפריעה.
אחר כך ישב לשולחן ואמר לו: איהר האט מיר גאר מחיה געווען, כי במשך כל הנסיעה לא היה יכול ללמוד ולהתפלל ומאוד היתה נפשו עגומה עליו, ובמצות מילה זו ממש החיה את נפשו. וברך את אבי הבן בפרנסה בריוח, ונסע משם. הנ"ל היה מרויח שבע רובל לשבוע בחנותו של אביו ומאז התחיל להרויח מאה רובל לשבוע.
הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זי"ע א ששמע את הסיפור מאחד שהכיר את היהודי שאלו: איך עלו פתאום רווחיו משבעה למאה, וסיפר לו שבא אליו סוכן של נפט ונתן לו למכור נפט בקומיסיון ומזה היו רווחיו.
(מאמר מרדכי ח"ב עמוד קפב אות ח)

הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע נולד בשנת תק"כ לאביו הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע. בהיותו נער בן שנים עשרה שנים נתייתם מאביו הק' ונתגדל ע"י תלמידו ממלא מקומו הרה"ק רבי שלמה מקרלין זי"ע. לאחר הסתלקותו הסתופף בצל הרה"ק רבי ר' ברוך ממעזיבוז זי"ע. הרבה לנסוע לצדיקי דורו והכיר כמאה ועשר צדיקים.
נסתלק לשמי רום בכ"ו תשרי תקפ"ז ומנו"כ בקארלין.

הושיעה שנזכה אכן לשמוח בך...

איתא במדרש (שיהש"ר א, לא): אמר רבי אבין, אין אנו יודעין במה לשמוח, אם ביום, אם בהקב"ה? בא שלמה ופירש (שיה"ש א, ד): נגילה ונשמחה בך – בהקב"ה, בך – בישועתך, בך – בתורתך, בך – ביראתך. אמר רבי יצחק: בך – בכ"ב אותיות שכתבת לנו בתורה.

אמר על כך הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע: על זה מבקשים אנו מיד "אנא ה' הושיעה נא", הושיעה שנזכה אכן לשמוח בך... שתהא שמחתנו שלימה וטהורה...

התחיל להרויח מאה רובל לשבוע

הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע א נסע פעם בדרך, ופגשו אחד מאנשיו וסיפר לו, שבכפר פלוני ישנו ברית, ודאי יכבדו אותו שם

מחזירים

הניזו היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

נכה מתחילים את היום!
ישרות למייל האישי

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית • אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב • זוהר יומי • פניני הדף היומי • זיכרון לצדיק

לחץ כאן להצטרפות

רבינו רבי יצחק הזקן מדמפייר זצ"ל מבעלי התוס' המכונה ר"י הזקן כ"ז בתשרי תתקל"ח

נאמר (קהלת יב יא) 'דברי חכמים כדרבנות, והפכוהו וגלגלוהו ממקום למקום שנראה לנו כחלום מבלי פותר ומבלי עיקר, אלא סוגיא זו אומרת בכה וסוגיא זו אומרת בכה ולא קרב זה אל זה, ונמצא מיושר התלמוד ומקושר, וכל החתימות יתפשו ותיכף פסקיו יאשרו.

אף כל זה לא הספיקו לאחרונים אם מצד המחלוקת שעמדו אחרונים אשר בראו אחריהם, והוסיפו וגרעו, חלקו ושנו, ולא נאותו להם בכל הדרך אשר דרכו ולקחו להם מכל אשר בחרו, או מצד שבעלי התוספות בעצמן חולקים בכמה מקומות ודבריהם סותרין זה לזה, בסיבה שבמקום אחד הוא דברי ר"ת ובמקום השני הוא דברי ר"י וריב"א ויתר החולקים, ומשום הכי במקום אחד

תמצא תימה וכולה בקושיא ובמקום השני תמצא מתורץ, והוסיפו ושנו במקומות שונים בגמרא, שבעלי התוספות תלמידי ר"ת היו לרוב, כי שמונים בעלי תוספות היו בפרק אחד לפני ר"ת וכל אחד הגיע להוראה, כגון ה"ר חיים כ"ץ ור"א ממינץ וה"ר שמשון משנץ וחביריו ותלמידים לרוב בלי מספר, והנה כת אחרת הרמב"ן והרמ"ה והר"ז והרשב"א ואיש קדוש ר' יונה ותלמידיו והר"י א"ז איש עניו וטהור אשר אין באחרונים כמוהו מהר"ם מרוטנבורג נקרא, והעמיד תלמיד הא' שכמעט מלא מקומו מדנא ורבנא ר' אשר, למדו היטב ודרשו וחקרו ובנו את יסודם על דברי הר"ף אשר בירר התלמוד וניפהו ב"ג נפות, ועל דברי התוספות הצרפתים, ומשניהם הוציאו לאור כל תעלומות...

(ים של שלמה, חלק א, הקדמה [שניה])

רבי יצחק ב"ר שמואל הזקן מדמפייר (מכונה ר"י הזקן או סתם ר"י) היה מגדולי בעלי התוספות בצרפת. נינו של רש"י נכדו של רבי שמחה מויטרי ובן אחותם של רבנו תם ורשב"ם. נולד בסביבות ד'תת"ס.

נתבקש לישיבה של מעלה בכ"ז בתשרי ד'תתקל"ח או ד'תתקל"ח. לאחר פטירת דודו, רבנו תם, החליפו בראשות ישיבת ברומבורג ונחשב לראש בעלי התוספות. כתב תוספות על הגמרא הנקראות תוספות ר"י הזקן, ופירושו מובאים פעמים רבות מאד בתוספות. תוספות אלו היוו את הבסיס לכתיבת "תוספות שאנץ" לרבי שמשון משאנץ, תלמידו של ר"י. בין תלמידיו נמנים גם רבי ברוך ב"ר יצחק בעל ספר התרומה, רבנו

אלחנן ב"ר יצחק מדמפייר בעל "תוספות רבנו אלחנן" (בנו של ר"י), רבינו הודה מבידנא ועוד. חידושו מובאים בספרים רבים מהם "אור זרוע", "שו"ת מהר"ם מרוטנבורג", הגהות מיימוניות, המרדכי ועוד. הרא"ש מביא מפירושי ר"י על הר"ף, ופרשנים שונים מביאים מפירושו על התורה. זכה להערכה והערצה גדולה מצד חכמי ישראל, ובמיוחד הרא"ש שהעריצו והחשיבו כאחד מחשובי הראשונים.

בעלי התוספות עשו כל התורה ככדור

ונחזור לראשונות לתלמוד אשר אנו עוסקין בו ומימיו אנו שותים, לולי חכמי הצרפתים בעלי התוספות שעשאוהו ככדור אחד, ועליהן

הרה"ק רבי אברהם דוד מבוטשאטש זי"ע בעל דעת קדושים כ"ט תשרי תר"א

בו צד קביעות מקום להתפלל בו, הוא ממשיך הארה ותועלת ביותר, ומצינו קביעות מקום לחליצה על ידי יחוד פעם אחת מקודם [ראה שו"ע (אהע"ז ס' קסט ס"ה)], אך ודאי שיש דרגות לבחינת הקביעות, שכל שקבוע יותר מקודש יותר, ומכל מקום גם בפעם הראשונה ההולך להתפלל במקום מסוים על מנת להתפלל שם גם אחר כך נחשב לו כבר מעכשיו למקום קבוע. אשל אברהם

הרה"ק רבי אברהם דוד מבוטשאטש זי"ע נולד בו באדר שנת תקל"א לאביו רבי אשר אנטשיל. משחר ילדותו היה פקיע שמה כעילוי ולמדן מופלג, ונלקחת אחר כבוד כחתן לבת הגה"ק רבי צבי הירש קרא אבד"ק בוטשאטש. בהיותו סמוך על שולחן חותנו למד בצוותא עם תלמידו הרה"ק בעל 'באר מים חיים' זי"ע.

כבן עשרים נתקבל לרב אב"ד בעיר יאזלאוויץ, ומשם נסע לרבותיו רועי ישראל, הרה"ק מבארדיטשוב והרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע.

לאחר שנפטר חותנו הגדול נקרא ע"י ראשי קהילת בוטשאטש לשבת על כסאו, וגזגז ארון הקודש בכ"ט בתשרי שנת תר"א.

השאיר אחריו את ספריו הק': "דעת קדושים", משמרת הקודש, "מחזה אברהם", "דברי אבות", דברי דוד", "אשל אברהם" ועוד.

גדר מקום קבוע בשעת התפילה

בשולחן ערוך (או"ח ס' צח ס"ד) פסק, שצריך קביעות מקום בתפילה, כיון שהתפילה היא במקום הקרבן, ולכך צריך שתהא דוגמת הקרבן בכמה וכמה פרטים, ומכללם צריך שיהיה לו קביעות מקום בתפילה כמו הקרבנות, שכל קרבן קבוע מקומו לשחיטתו ומתן דמיו.

וכתב באשל אברהם (בוטשאטש, שם ס' צ ס"ט), שאין צריך שכל ימי חייו לא יתפלל אלא במקום אחד, וגם אברהם אבינו הלך למסעיו וקרא בשם ה' בכמה מקומות, אלא הכוונה שבמקום שיש

חרם על כבוד התורה או על כבוד עצמו

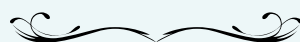
בספר ארך אפיים מובא סיפור נורא: הגאון הקדוש רבי אברהם דוד מבוטשאטש זי"ע, בעל

המחבר ספר 'דעת קדושים' ושאר חיבורים, הלך פעם אחת לבית הכסא, ובא אחד ממתנגדיו והסגיר בעדו הדלת מבית הכסא כמו שעה אחת, והצדיק הקדוש היה מצטער מאד מהריח רע, ויותר מזה שהיה מוכרח לצמצם מחשבותיו הקדושים אשר לא פסק רגע אחת מלחשוב מחשבות קדושות בדביקות הבורא ית'.

וכאשר הרגישו בני ביתו ופתחו לו הדלת, אמרו לו כי יתנקם בשונאיו ויחרים אותם בגדיו ושמתא מפני שזהו כבוד שמים וכבוד התורה, וכמעט שמע לעצתם ולקח שופר להריע בחרם ונידוי.

אמר הרב הקדוש לעצמו: אמור נא האם באמת ותמים אתה חושש רק לכבוד שמו יתברך וכבוד תורתו, אולי אתה חושש גם לכבוד עצמך, במה תדע להבחין האמת. אז נהפך הרה"ק לאיש אחר וגמגע מעשות הדבר הזה.

(ספיר ויהלום פר' מטות ע"ט - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הגאון רבי צבי הירש חיות אב"ד בראדי המהר"ץ חיות ל' תשרי תרט"ז

לא הר ולא בקעה, ואולם ברבות הימים ע"י הרוחות המסתערות בלי הפסק, וע"י המבול מים אשר נתהוו בארץ, נסתבבו מזה הרים וגבעות.

ובשו"ת מהרש"ם ח"ז (סימן קז), הביא דברי המהר"ץ חיות בפירוש דברי הירושלמי הנ"ל, ועפ"ז כתב לחדש דין חדש במ"ש בע"ז (מה, ב) דמחובר אינו נאסר בעבודה זרה, שנאמר אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם, ולפי הנ"ל הרי ההרים הם תלוש ולבסוף חברו, ועל כרחך דגם תלוש ולבסוף חברו דינו כמחובר. והביא שם דברי המהר"ץ חיות בזה"ל, ס"ל כדעת חכמי הטבע שבתחילת הבריאה היה כל העולם מישור, וע"י רוחות סוערות שבחחילת המבול נחלשו חלקי הארץ ונעשה עמקים בכמה

מקומות ונתהוו ההרים ונתכסו ממי המבול. והיינו שלפי דעתם ההרים נתהוו רק ע"י המבול. ושוב הקשה דהרי הקרא דאלהיהם על ההרים כתיב בפ' ראה (יב, ב) בארץ ישראל, ומבואר בזבחים (קיג א) דלא ירד מבול בא"י, א"כ ההרים מחוברים בארץ ישראל מתחילת ברייתן ע"ש.

והנה לפי מש"כ לפנינו בדברי המהר"ץ חיות "ברבות הימים ע"י הרוחות המסתערות בלי הפסק וע"י המבול מים אשר נתהוו בארץ, נסתבבו מזה הרים וגבעות", משמע דההרים נתהוו או ע"י רוחות סוערות או ע"י המבול. ולפי זה גם בא"י יתכן שההרים הם תלוש ולבסוף חברו שנתהוו ע"י הרוחות, כך כתב בספר מגדים חדשים (להגד"י וייס, ירושלים תשס"ו, עמ' שפב, שם גם מצאתי לדברי המהר"ץ חיות ושו"ת מהרש"ם), ודו"ק.

הגאון רבי צבי הירש חיות אב"ד בראדי נולד בשנת תקס"ו בעיר בראדי לאביו הגביר רבי מאיר חיות.

היה גאון אדיר חכם הכולל. ובצעירותו כשהיה בן כ"ג שנה בלבד התקבל לכהן כאב"ד זאלקווא. היה גם כן עשיר גדול, היה קרוב למלכות, פיזר צדקה הרבה ופעל טובות הרבה בעד כלל ישראל אצל שרי המלוכה שהיה כבודו גדול גם בעיניהם.

חיבר הרבה חיבורים ובניהם שו"ת מהר"ץ, מבוא התלמיד, חידושי הגהות על הש"ס שנתפרסמו בשם "מהר"ץ חיות" ונדפסו בסוף הגל, תורת נביאים, דרכי הוראה, ועוד שאר חיבורים.

בספרו "מנחת קנאות" הכה על ראש אנשי עוון הרבנים המתחדשים, וכארי התנשא

לקנאות קנאת ה' צבאות ללחום מלחמת מצוה. המתחדשים והחוקרים והמשכילים שבזמנו רצו לקרב אליו, ולצוד אותו להיות בחבורתם, אבל הוא ז"ל נתן עליהם בקולו, וקרא להם אתם מושכי עוון שתמצו לגדע קרן התורה והיראה, וגרש אותם מחבורתו לבל יתקרבו אליו, ובשבט סופר מהיר דיבר אתם קשות והוכיח עזותם ושקרום לפני כל העולם כולו.

נתבקש לישיבה של מעלה בל תשרי שנת תרט"ז.

לפני המבול לא היו כלל הרים וגבעות בעולם

המהר"ץ חיות בהגותו למסכת נדה (כג א) כתב דידוע בסיפורי קורות הטבע, דבתחילת הבריאה היתה הארץ כדורית לגמרי ולא היה

מהי משנים שם?

סיפר לו הגבאי שבנו זה, שעתה קרוי ר' חיים ישראל ומלפנים היה שמו ר' חיים יעקב, נולד מברכתו של הרה"ק משינאווא בעקבות מעשה שהיה: מגיפה קשה, מחלה מדבקת ומסוכנת, החלה להתפשט בעיר שינאווא ובסביבתה. כיון שכן, אנשים שחששו לבריאותם נמנעו מלבוא במגע ישיר עם החולים בכדי שלא להדבק במגיפה, וכך נמצא שהחולים לא היה להם מי שיעמוד לימנם לסעוד אותם ברגעים ובשעות הקשים. היו חולים כאלה שאף יכולים היו לשרוד את המחלה ולהשאיר בחיים, אך היות ואנשים לא הסכימו להתקרב אליהם ולטפל בהם, הם הוזנחו ומתו. והיה הרה"ק משינאווא מאוד כואב ומצער על מצבם של החולים האומללים שאיש אינו מגיע לבקר אותם.

שמע זאת ר' מתתיהו, גבאו של הרבי, והחליט כי הוא לוקח זאת על עצמו. מאותו היום והלאה קבע ר' מתתיהו לעצמו זמן של כמה שעות בהם הלך לבקר את החולים והיה סועד אותם ומפקח על כל הצטרותם. שמע מעשיו הטובים של הגבאי הגיע לאזני הרה"ק משינאווא, והוא אמר לו שיידע כי הוא מכיר לו טובה על כך, ועד כדי כך שהרה"ק משינאווא חרג ממנהגו ובא אליו לביקור מיוחד בביתו לשם הוקרה והערכה. באותו ביקור אמר לו הרבי שכעת הוא עת רצון וזמן מסוגל לישועות, ויכול הוא להזכיר את עצמו, מה בקשתו ותעש. מחמת התרגשותו של ר' מתתיהו מעצם הביקור של הרבי ומדבריו המיוחדים, לא חשב ר' מתתיהו כהוגן על תשובתו ולכן הוא נענה ואמר שלא חסר לו מאומה ב"ה.

אלא שלא כך היו פני הדברים: הגבאי היה כבר שנים רבות אחר חתונתו ועדיין לא נושע בזרע של קיימא. מששמעו החסידים שהתלו אל הרבי בביקורו אצל ר' מתתיהו את תשובתו כי אין הוא חסר מאומה, נענו הם ואמרו לרבי: הלא ר' מתתיהו הוא חשוך בנים וכדאי הוא לברכה לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות. ואכן הרה"ק משינאווא בירכו בהתרגשות רבה שיושע במהרה בזרע של קיימא. לתקופת השנה הייתה השמחה שרויה במעונו של ר' מתתיהו עם היוולד לו בנו שנקרא בשם חיים יעקב, אשר לימים הגיע לפרקו, נישא ועבר להתגורר בעיר קראקא, והוא זה שנחלה והרבי שינה את שמו לחיים ישראל.

מששמע הרב מנאסויד את הסיפור המרטיט על ברכתו של הרבי משכבר הימים, נענה ואמר: אכן נודע הדבר, וכעת ברור ופשוט הסיבה שלהרה"ק משינאווא היה ברור

בין שבעת הגבאים שהיו עומדים לשרת בקודש בביתו של הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זיע"א היה גבאי אחד ששמו היה ר' מתתיהו, שהיה עושה את מלאכתו במסירות ונאמנות. כל דברי הרבי היה קודש בעיניו. ביום מהימים קיבל ר' מתתיהו מברק דחוף מהעיר קראקא בו נאמר שבנו ר' חיים יעקב שזה עתה נישא ומתגורר שם, הוא חולה מסוכן, והרופאים המומחים בקראקא התייאשו מלמצוא לו מזור ומרפא.

מיהר ר' מתתיהו לביתו נאווה קודש של הרה"ק משינאווא כדי להזכיר את בנו ולבקש עבורו דבר ישועה ורחמים. שמע הרה"ק משינאווא את דברי הגבאי על בנו, וציוה עליו לשלוח תיכף מברק בשמו אל העיר קראקא להודיע אצל משפחת החולה שתנוח דעתם כיון שהוא מבטיח שהחולה יהיה בוודאי ועוד יזכה לראות דורות ישרים ומבורכים.

באותו מעמד שהרה"ק משינאווא הבטיח ובירך כל החולה, הוא המשיך את ההשפעות הטובות על ידי ששינה את שמו של החולה ואמר כי לא יקרא שמו 'חיים יעקב' כי אם 'חיים ישראל', אם אכן 'חיים יעקב' הוא חולה מסוכן הנוטה למות הרי ש'חיים ישראל' נכתב בספר חיים ברכה ושולם לאריכות ימים ושנים טובות.

רק לאחר זמן התברר לר' מתתיהו שבאותה שעה ממש בו הבטיח הרה"ק משינאווא את הבטחתו ועשה את שינוי השם לבנו, כבר עמדו אנשי החברה קדישא והדליקו נרות נשמה ליד מיטת החולה לקראת יציאת הנשמה, אלא שלפתע, כהרף עין השתנה מצבו והוא החל להזיע עד שלאחר כמה ימים הבריא באורח פלא ויקם ויתהלך בחוץ על משענתו.

מיד הגיע מברק נוסף לשינאווא בו הודיעו על רפואתו הפלאית של החולה. בא ר' מתתיהו כדי לבשר זאת לרבי, אלא שהרה"ק משינאווא לא התפעל כלל מהבשורה הטובה, והפטיר כבדרך אגב שאין כאן כל מופת, וכי רפואתו הייתה צפוייה ומובנת מאליה.

באותו זמן היה מצוי בשינאווא הרב מנאסויד הגאון רבי אברהם יהושע פריינד זצ"ל. הוא שמע את תגובתו המעניינת של הרבי והבין שהרה"ק לא היה מתבטא בהחלטיות כה רבה אילולי יש כאן דבר מה שהוא סוד הדבר. הטריח הרב מנאסויד את עצמו וישב לחקור את הגבאי ר' מתתיהו להבין פשר דבר, מפני מה אמר הרבי שדבר ברור הוא זה שהחולה יתרפא.

כי שם הנקרא
לאדם בעת היוולדו
ודאי רובו ככולו
מזדמן מאת הקדוש
ברוך הוא, באשר
הוא שמו למעלה
והוא חיותו של
אדם כל ימיו כאשר
הוא חי על פני
הארצה

♦ ♦ ♦

על הפסוק (בראשית ב יט): 'וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו', פירש הרה"ק רבי חיים מטשערנוביץ זיע"א בספרו 'באר מים חיים': ועיקר קריאת שמות של אדם היה הכל 'לנפש חיה', כלומר, לערך הנפש שבו ששם זה הוא חיותו. והוא פותח שם בדברים ששמע מהרה"ק המגיד מזלאטשוב זיע"א: שמעתי מפי אדמו"ר נזר ישראל וקדושו אור עולם המפורסים מו"ה יחיאל מיכל זצוקללה"ה שאמר לי בפירושו, שחלילה לשנות שם אדם החולה, אם לא אדם שכל מעשיו כמעט ברוח הקודש. כי שם הנקרא לאדם בעת הוולדו ודאי רובו ככולו מזדמן מאת הקדוש ברוך הוא, באשר הוא שמו למעלה והוא חיותו של אדם כל ימיו כאשר הוא חי על פני האדמה. והנה החולה ודאי צריך לחיזוק ביותר, ולפעמים אין לו חיזוק אחר כי אם זה החיזוק של השם, ואם עוקרין אותו כדרך שאומרין ומעתה לא יעקב יקרא עוד שמך וכך והשם השני אפשר כי לא מחיותו הוא ונשאר בלא מחזיק החיות שלו.

כך הוא מפרש את לשון הפסוק כאן: 'נפש חיה' – הוא שמו, ששמו של האדם הוא חיותו והוא שמו למעלה. (מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

כי הוא יתרפא וישאר בחיים, כי היות שלבן החולה לא היו עדיין בנים, ונמצא שאילו לא היה מחלים ממחלתו הקשה לא היתה מתקיימת ברבת רבינו לאביו שיזכה לבנים, שכן אם לו עצמו אין בנים הרי הוא חשוב כמת, והואיל והדברי יחזקאל היה בטוח שבזכות מסירות נפשו של ר' מתתיהו למעשי חסד בעת המגפה הוא זכה להתברך בבן זה היה ברור ומובן בעיניו שהחולה יחיה.

היה הרה"ק מנאסויד מספר סיפור זה על כוחו של הרה"ק משינאווא ומציין כי את הרפואה הביא לחולה על יד שינוי השם, שאם אכן ר' חיים יעקב היה חולה מסוכן הרי שר' חיים ישראל זכה לישועה ולרפואה, וברבות הימים אף זכה לבנים ובני בנים.

ועוד היה מוסיף ומציין דבר פלא ששינוי השם של הרה"ק משינאווא פעל את פעולתו באופן מוחלט עד כדי כך שמאותו היום והלאה לא נשמע שאדם יקראנו בשמו הקודם אפילו בטעות, והיו הכל קורים אותו ר' חיים ישראל, ושמו הקודם נמחק לחלוטין, כי אכן גדול כוחם של הצדיקים לידע ברוח קדשם אימתי יש לשנות את השם, וכשעקר את השם והציב תחתיו שם אחר, נקבע השם החדש ולא נקרא עוד בשמו הקודם כלל ועיקר, והיה זאת לחידוש גדול.

נויצוב ונימורד: שוקי קר

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמצית עשירה ממדורי הביאור 'מאורי אור' ו'לקוט מאורי חיים' ביאור משולב שזו באינטגרציה ביניהם המילים 'אור תורה' / 'תורת חיים' הערות, ציטוטים ומקורות עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מחקרים נגהיים הביאור המקיף על כל ספר האור והחיים חק 'מאורי אור' - מאיר עני תלמוד 'מאורי החיים' - מקורות מחול ביאור רש"י עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

44-20-8806-0176 אירופה (718) 437-0054 ארה"ב
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

שנות חיים של תורה

לתגובות ולהצטרפות לקבלת הגליון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com

אור חדש ירד על שולחן השבת

שולחן השבת עם אור החיים

מאמרים נפלאים של רבינו האור החיים
הקדוש בשפה מעבדת שווה לכל נפש

ארה"ב: 437-0054 (718)
אירופה: 44-20-8806-0176

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66